

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KRIMINALITA PÁCHANÁ UŽIVATELI NÁVYKOVÝCH
LÁTEK**

Autor práce: Antonín Hašek, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Jan Bouchal

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Janu Bouchalovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Děkuji Bc. Janě Bóbikové za rady v oblasti návykových látek. Dále bych rád poděkoval své rodině, která mi byla oporou.

ABSTRAKT

HAŠEK, A. *Kriminalita páchaná uživateli návykových látek : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2012. 62 s. Vedoucí bakalářské práce : JUDr. Jan Bouchal.

Klíčová slova: ilegální návyková látka, sekundární kriminalita, uživatel ilegálních návykových látek, závislost, trestná činnost

Bakalářská práce se zabývá kriminalitou páchanou uživateli návykových látek. Tímto pojmem je zde myšlena především sekundární drogová kriminalita. Bakalářská práce je rozdělena do čtyř kapitol, dále se dělí na část teoretickou a praktickou. První kapitola popisuje cíle a metodiku práce. Cílem práce je přiblížit problematiku sekundární drogové kriminality, dále přispět k jejímu podrobnějšímu poznání, uchopení a k možnému řešení.

Teoretická část práce uvádí ucelené informace o fenoménu kriminality spojené s užíváním návykových látek. Definuje a vymezuje základní pojmy spojené s touto problematikou. Hlavními tématy jsou v druhé kapitole ilegální návykové látky, závislost na ilegálních návykových látkách a ve třetí kapitole drogová kriminalita.

Praktická část práce vychází ve své čtvrté kapitole z praxe profesionálů pracujících s rizikovými uživateli drog, čili příslušníky policie České republiky a pracovníky zařízení pro léčbu látkových závislostí. V závěru kapitoly jsou uvedeny dvě kasuistiky klientů nízkoprahových zařízení pro léčbu látkových závislostí zaměřené na sekundární kriminalitu uživatelů návykových látek. V této části je bakalářská práce obohacena o pohled přímo zúčastněných osob v dané problematice. Pro lepší orientaci v dosažených výsledcích je na konci praktické části uveden souhrn.

ABSTRACT

HAŠEK, A. *Drug-related crimes caused by drug users : bachelor thesis.* České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2012, 62 p. Supervisor : JUDr. Jan Bouchal.

Key words: illegal drug, secondary crimes, drug-related crimes, drug users, dependence, crime

Bachelor paper is focused on the drug-related crimes which are caused by the drug users. This term is mentioned in this paper in the meaning of the drug-related crimes, secondary crimes. The bachelor paper is divided into four chapters which are further divided on the theoretical and the practical part. The first chapter describes the aims and the methodology of the paper. The main aim of the paper lies in bringing the drug-related crimes issues closer, further contribution in more detailed understanding, better seizing and the possible solution of the problematic situation.

The theoretical part of the paper shows the comprehensive information about the drug-related crimes phenomenon connected to the use of the illegal drugs. It defines and forms the basic concepts which are in a close connection to these issues. The main topics of the second chapter are the illegal drugs, drug dependency. The third chapter has as a main topic the subject of the drug-related crimes.

The practical part which is created by the fourth chapter is based on the personal experience and long-term professional experience of the people who works on daily basis with the drug users in risk, i.e. the law-enforcement officers, the Czech Republic police force, and the workers of the institutions for the drug dependency treatment. At the end of the chapter are included two case studies of the low-threshold clients focused on the drug-related crimes, secondary crimes of the drug users. The bachelor paper in this part is enriched of the view directly participating people in this issue. For better orientation, the summary for the achieved results is included at the end of the practical part.

OBSAH

ÚVOD	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	9
1.1 Cíl bakalářské práce	9
1.2 Metodika bakalářské práce	9
1.2.1 Sběr dat	9
1.2.2 Soubor	10
1.2.3 Etické aspekty	10
2 Závislost na návykových látkách	12
2.1 Syndrom závislosti	12
2.1.1 Odvykací syndrom	13
2.2 Znaky závislosti.....	14
2.3 Návykové látky.....	15
2.3.1 Tlumivé látky – opiáty	15
2.3.2 Stimulancia.....	16
2.3.3 Halucinogeny	17
2.3.4 Konopné drogy.....	17
2.3.5 Taneční drogy.....	18
3 Kriminalita spojená s užíváním návykových látek	19
3.1 Dělení kriminality spojené s užíváním návykových látek.....	22
3.1.1 Primární drogová kriminalita	22
3.1.2 Sekundární drogová kriminalita.....	24
3.1.3 Terciární drogová kriminalita	30
4 Vyhodnocení získaných dat	31
4.1 Příslušníci policie	31
4.1.1 Specifičnost v chování uživatelů návykových látek	31
4.1.2 Očekávání nepředvídatelného chování	32
4.1.3 Obava o vlastní zdraví.....	33
4.1.4 Majetková trestná činnost I.	34
4.1.5 Agresivita a násilné chování uživatelů drog	36
4.1.6 Podávání nepravdivých informací.....	39
4.1.7 Pozitivní přístup jako účinný faktor.....	40
4.1.8 Možná řešení z pohledu policistů.....	41
4.2 Pracovníci nízkoprahových služeb	44
4.2.1 Dilema oznamovací povinnosti.....	44
4.2.2 Majetková trestná činnost II.	46
4.2.3 Násilí a uživatelé návykových látek.....	47
4.2.4 Spolupráce s policií	49
4.2.5 Možná řešení z pohledu pracovníků	51
4.3 Kasuistické práce.....	52
4.3.1 Kasuistika Klára	52
4.3.2 Kasuistika Vítek	55
4.4 Souhrn dosažených výsledků	57
4.4.1 Příslušníci policie	57
4.4.2 Pracovníci nízkoprahových zařízení pro léčbu závislostí.....	58

4.4.3 Kasuistiky – uživatelé drog.....	59
Závěr	60
Seznam použité literatury a pramenů.....	61
Literární zdroje	61
Elektronické zdroje.....	62

ÚVOD

Kriminalita související s užíváním návykových látek je sociálně-patologickým jevem a velkým fenoménem současnosti. Ve srovnání s obecnou populací se u pachatelů trestných činů ve vyšší míře vyskytuje užívání drog a problémoví uživatelé drog jsou zároveň často pachateli trestných činů. Zneužívání drog, jejich šíření a negativní důsledky z toho vyplývající se dnes projevují prakticky po celém světě. Jde o problematiku, která má své aspekty zdravotní, sociální, ekonomické a bezpečnostní. Vztah mezi užíváním drog a trestnou činností však není ani jednoduchý, ani lineární, ale velmi složitý, jak uvádí Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA)¹. Z poslední výroční zprávy o stavu ve věcech drog² vyplývá, že se uživatelé drog podílejí až na třetině vybraných trestných činů.

Bakalářská práce se zaměřuje především na sekundární drogovou kriminalitu. Pracuji jako policista u státní policie České republiky a dané téma jsem si zvolil z důvodu osobního zaujetí a zkušeností z profesní praxe, ve které se s tímto typem drogové kriminality nejvíce setkávám. Dále je této problematice z mého pohledu věnována malá pozornost odborné veřejnosti, což je dalším motivem výběru tohoto tématu.

V teoretické části práce je popsána základní problematika kriminality páchané uživateli drog a jsou vysvětleny základní pojmy. Praktická část práce pojednává o práci s uživateli drog a jejich úskalích v rámci sekundární drogové kriminality z pohledu policistů a pracovníků nízkoprahových adiktologických služeb. Praktická část je také doplněna o pohled uživatelů drog na danou problematiku a to formou kasuistik.

¹ Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogové závislosti [online]. 2007, [cit. 2012-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index36331EN.html>>.

² Mravčík, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2010*. Úřad vlády České republiky 2011, str. 110.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

1.1 Cíl bakalářské práce

Cílem práce, v její teoretické části, je zpracovat ucelené informace o fenoménu kriminality páchané uživateli návykových látek. Zde jsou popsány základní jevy a definice potřebné k orientaci a pochopení dané problematiky.

Praktická část práce má za cíl přiblížit a více proniknout do problematiky sekundární kriminality spojené s užíváním návykových látek. Tímto má také přispět k jejímu podrobnějšímu poznání, uchopení a k možnému řešení. Hlavním aspektem je zde individuální pohled respondentů na dané téma vycházející z profesní praxe a životních příběhů.

1.2 Metodika bakalářské práce

Teoretická část práce je zpracována formou rešerše odborné literatury. Kritickým činitelem je zde fakt, že o popisovaném fenoménu není k dispozici mnoho odborných zdrojů. Tomuto tématu doposud není věnována dostatečná pozornost odborné veřejnosti a tato skutečnost je dalším důvodem pro zaobírání se touto tematikou.

1.2.1 Sběr dat

Informace v praktické části byly získávány dle STRAUSSE³, formou polostrukturovaných interview s použitím kvalitativní metody zakotvené teorie. Tato forma rozhovoru sice vyžaduje náročnější technickou přípravu, ale jen díky doplňujícím a rozšiřujícím otázkám lze dosáhnout vyšší přesnosti a výtěžnosti. Vycházelo se z kvalitativního přístupu, který MIOVSKÝ⁴ popisuje jako přístup využívající principů jedinečnosti a neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti a dynamiky.

Témata obsažená v rozhovorech vycházela z připravených otázek, které sloužily jako základní struktura interview. Podle odpovědí respondentů byla tato témata

³ Strauss, A. L., Corbin, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*, Boskovice: Albert, 1999, str. 10.

⁴ Miovský, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Grada, 2006, str. 17-18.

rozdívána do větších podrobností, podotázky byly flexibilně vytvářené podle směru jednotlivých rozhovorů, jelikož hlavním cílem bylo získání obsahově hodnotných informací.

Z každého rozhovoru s respondenty, jenž byl zaznamenán na diktafon, byl vytvořen doslovný přepis, který byl pro další práci uložen jako text v elektronické podobě. Poté byla data zpracována a tříděna do nově vzniklých kategorií, které byly objeveny během rozhovorů. V praktické části jsou použity především citace respondentů, sloužící jako doklad o popisovaných jevech.

1.2.2 Soubor

Respondenti byli vybráni ze tří skupin, které do této problematiky přímo zasahují či se na ní jinak podílejí. Tyto skupiny respondentů byly definovány jako:

- 1. pracovníci nízkoprahových zařízení⁵ pro léčbu látkových závislostí,**
- 2. příslušníci policie České republiky v oblasti hlavního města Prahy,**
- 3. uživatelé návykových látek žijící rizikovým způsobem života.**

Interview bylo provedeno se 14 respondenty, z toho jsou 4 pracovníci, 8 policistů a 2 uživatelé. Rozhovory se závislými uživateli návykových látek byly zpracovány formou kasuistik.

1.2.3 Etické aspekty

V průběhu rozhovorů i zpracovávání dat byla dodržována ochrana soukromí respondentů. Každému respondentovi bylo uděleno jméno dle jeho příslušnosti ke skupině a pořadové číslo, pravé jméno či příjmení není uváděno v žádném dokumentu. K přepisům interview má přístup pouze osoba provádějící rozhovory a tou je zpracovatel práce. Tato opatření byla učiněna za účelem zachování anonymity a ochrany osobních údajů. Respondentům byly, před souhlasem s uskutečněním rozhovoru, sděleny základní informace o tom, k jakému účelu budou

⁵ Kontaktní centra, terénní programy – nízkoprahová zařízení, která nemají na své klienty téměř žádné požadavky. NZ se snaží o zapojení uživatelů návykových látek do léčby či o snížení dopadů jejich problémového užívání.

získaná data použita a jakých témat se bude rozhovor dotýkat. Respondenti byli také informováni o cílech práce. Rozhovory byly prováděny na základě informovaného souhlasu za podmínky zachování anonymity. Respondenti byli také srozuměni o možnosti kdykoliv během interview rozhovor přerušit, od rozhovoru odstoupit či se k danému tématu nevyjadřovat. Respondenti souhlasili s interview bez požadavku finanční či jiné materiální odměny.

Respondentům ze skupiny uživatelů návykových látek bylo přiděleno jiné křestní jméno. Dále byla v kasuistikách zachována anonymita konkrétních míst, ve kterých se respondenti pohybují.

2 Závislost na návykových látkách

Nejprve je nutné seznámit se s pojmy závislost a návyková látka, a vysvětlit si jejich znaky. Explorace těchto jevů je potřebná k ucelenému pohledu na kriminalitu páchanou uživateli návykových látek, především k lepšímu porozumění motivaci tohoto kriminálního jednání.

2.1 Syndrom závislosti

Na 10. setkání Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10)⁶ byl syndrom závislosti postulován jako *skupina fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenoménů, v nichž užívání nějaké látky nebo třídy látek má u daného jedince mnohem větší přednost než jiné jednání, kterého si kdysi cenil více*. Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) lze drogovou závislost definovat jako *psychický i fyzický stav charakterizovaný změnami chování a dalšími reakcemi, které vždy zahrnují nutkání užívat drogu opakovaně pro její psychické účinky a také proto, aby se zabránilo vzniku nepříjemných stavů vznikajících při nepřítomnosti drogy v organismu*.

Podle WHO je závislost podmíněna tím, jestliže během posledního roku došlo ke třem nebo více z následujících jevů:

- a) silná touha nebo pocit puzení užívat látku
- b) potíže v kontrole užívání látky, a to pokud jde o začátek a ukončení nebo množství látky
- c) užívání látky k odstranění abstinčních příznaků
- d) průkaz tolerance
- e) postupné zanedbávání jiných potěšení a zájmů ve prospěch užívané psychoaktivní látky a zvýšené množství času potřebného k získání nebo užívání látky
- f) pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků

Syndrom závislosti může být přítomen pro určitou látku, třídu látek, nebo širší řadu různých látek.

⁶ Světová zdravotnická organizace [online]. 2012, [cit. 2012-02-13]. Dostupné z WWW: <http://www.who.int/substance_abuse/terminology/definition1/en/>.

KUDRLE⁷ (In Kalina 2003) popisuje závislost jako kombinaci více faktorů, především tedy faktorů biologických (genetické predispozice), psychologických (psychický vývoj jedince v dětství, psychická odolnost), sociálních (okolí jedince, vztahy s vrstevníky a rodinou a spirituálních (potřeba duchovního zážitku a něčeho, co jedince přesahuje). Závislost může být fyzická, psychická či kombinovaná. Fyzická závislost vzniká jen u některých látek a je nebezpečnější, vyznačuje se horším odvykacím stavem a někdy deliriem (např. u alkoholu delirium tremens), které může jedince ohrozit na životě.

ŠTABLOVÁ⁸ k syndromu závislosti a jeho vývoji uvádí, že skupina toxikomanů s nejméně příznivou kriminální prognózou je charakteristická poruchovými vazbami na orientační rodinu, kde selhává především otec jako výchovný činitel a představitel autority. Sociální vývoj je zřetelně deviantní již od dětského věku, což se projevuje poruchami chování. Svým problémovým chováním se častěji dostávají do sociální izolace, kterou řeší identifikací s kriminální subkulturou. Ta je schopna na základě podobnosti jejich maladaptivní chování akceptovat a poskytnout jim chybějící uznání. Je časté, že až zde se dostávají poprvé do styku s drogou. To se velmi často odehrává ještě před dosažením 15- ti let věku. Sociální vývoj těchto toxikomanů je charakterizován mnohačetnou poruchovostí naznačující zvýšenou pravděpodobnost budoucího sociálního selhání až kriminální povahy.

2.1.1 Odvykací syndrom

Podle FIŠEROVÉ⁹ (In Kalina 2003) je odvykací syndrom stav následující po vysazení látky, která byla opakovaně nebo dlouhodobě užívána. Tento stav je projevem porušení nové rovnováhy v těle, které se přizpůsobilo adaptačními mechanismy přítomnosti drogy a bývá provázen nepříjemnými často i závažnými abstinenciálními příznaky. Mezi abstinenciální příznaky lze často postihnout rysy, které se projevují prakticky opačnými efekty, než byly původní účinky užívané látky. NEŠPOR¹⁰ (In Kalina 2003) dále poznamenává, že rozvoj odvykacího stavu u jednotlivých látek záleží jednak na schopnosti látky samotné (potenciál vyvolání závislosti) a jednak na faktorech na straně uživatele (osobnostní dispozice, délka

⁷ Kalina, K. a kol. *Drogy a drogové závislosti 1*. Úřad vlády České republiky, 2003, str. 91-94.

⁸ Štablová, R. *Návykové látky a kriminalita*. Praha, 1995, str. 213-216.

⁹ Kalina, K. a kol. *Drogy a drogové závislosti 1*. Úřad vlády České republiky, 2003, str. 124.

¹⁰ Kalina, K. a kol. *Drogy a drogové závislosti 1*. Úřad vlády České republiky, 2003, str. 119-120.

a intenzita užívání). Nejrizikovější bývají odvykací stavy po alkoholu, opiátech, sedativech a hypnotikách. Tyto látky vyvolávají fyzickou závislost a mohou jedince ohrozit na životě. Při odvykacích stavech po těchto látkách dochází k bolestem hlavy, nadměrnému pocení, epileptickým záchvatům, nevolnosti, vomitu, pocitu choroby, nespavosti, křečím, třesům, bolesti svalů, vyššímu krevnímu tlaku apod.

2.2 Znaký závislosti

V této kapitole jsou popsány výše zmíněné znaky látkové závislosti. K těmto znakům NEŠPOR¹¹ uvádí následující:

1. **Silná touha nebo pocit puzení užívat látku** – neboli “craving, bažení“, jedná se o touhu pociťovat účinky psychoaktivní látky, s níž měla osoba již dříve zkušenost, můžeme je rozdělit na bažení tělesné (vznikající při odeznívání účinku návykové látky nebo bezprostředně po něm) a psychické (objevuje se i po delší abstinenci); bažení obvykle zhoršuje kognitivní funkce, tedy i schopnost správně se rozhodovat.
2. **Zhoršené sebeovládání** – potíže v sebeovládání při užívání látky, a to pokud jde o začátek a ukončení nebo o množství látky; je spojené s bažením, které je příznakem spíše subjektivním, zhoršené sebeovládání je příznakem promítajícím se do chování.
3. **Somatický odvykací stav** – musí být splněna následující kritéria: nedávné vysazení či redukce látky po opakovaném nebo dlouhodobém užívání, příznaky jsou v souladu se známými známkami odvykacího syndromu, příznaky nejsou vysvětlitelné tělesným onemocněním nezávislým na užívání látky a nejsou lépe vysvětlitelné jinou psychickou poruchou.
4. **Růst tolerance** – k dosažení stejného účinku látky je třeba vyšších dávek, stejná dávka látky má účinek nižší, příčinou je nižší reaktivita centrálního nervového systému na návykovou látku.
5. **Zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů** – ve prospěch užívané psychoaktivní látky a zvýšené množství času k získání nebo užívání látky, či zotavení se z jejího účinku, stereotypní chování ve vztahu k návykové látce zájmové aktivity se dostávají do pozadí a do popředí zájmu se dostává droga.

¹¹ Nešpor, K. *Návykové chování a závislost*. Portál, Praha 2011, str. 12-21.

6. **Pokračování v užívání přes jasný důkaz škodlivých následků** – tento znak je validní, jen pokud si je jedinec škodlivosti užívání vědom, dochází k degradaci osobnosti.

2.3 Návykové látky

Návykové látky, neboli drogy, jsou látky s dvěma základními vlastnostmi. Ty MINAŘÍK¹² (In Kalina 2008) uvádí jako:

1. **psychotropní efekt** – modifikuje naše prožívání, mění způsob našeho vidění a prožívání světa;
2. **potenciál závislosti** – dlouhodobé, pravidelné užívání může vyvolat závislost.

MINAŘÍK dále uvádí rozdělení ilegálních drog podle účinku na psychiku:

1. **tlumivé látky** – zpomalují psychomotorické tempo, malé dávky zklidní, vyšší navodí spánek, kóma, až zástavu životních funkcí;
2. psychomotorická **stimulancia** – zbaví člověka únavy, urychlí myšlenkové tempo, aktivují motoriku;
3. **halucinogeny** – vyvolávají změny vnímání od pouhého zostření až po stavy podobné schizofrenii.

Níže jsou stručně popsány charakteristiky jednotlivých typů ilegálních návykových látek dle informačního portálu zabývajícího se drogovou problematikou DROGY-INFO¹³. Za dominantní bych označil tlumivé látky a stimulancia, které se nejvíce podílejí na kriminalitě uživatelů návykových látek.

2.3.1 Tlumivé látky – opiáty

Opiáty jsou obecně, spolu s ředidly, vnímány jako nejnebezpečnější skupina

¹² Kalina, K. *Základy klinické adiktologie*. Grada Publishing, Praha 2008, str. 339.

¹³ Drogy – info [online]. 2006 [cit. 2012-02-17].

Dostupné z WWW: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy>.

návykových látek vůbec. Tyto látky mají z obecně dostupných látek nejvyšší závislostní potenciál, způsobují silnou psychickou i fyzickou závislost, lze se jimi relativně nejsnadněji předávkovat a jsou také nejdražší drogou na trhu. Svého uživatele tedy nejrychleji nasměrují ke zločinu. Užívání opiátů je pravděpodobně nejhůře slučitelné s běžným životem. Uživatel heroinu potřebuje k „živení“ své závislosti obrovské množství peněz, je to důsledek zvýšené tolerance k látce a tím pádem vzniká potřeba většího množství užívané látky. Protože není vzhledem k neustálému oblužení schopen pracovat, „musí“ krást a dříve či později proto skončí ve vězení. Jejich hlavním představitelem je heroin, který je nejčastěji užívanou látkou této skupiny.

2.3.2 Stimulancia

Psychomotorická stimulancia jsou látky různé chemické struktury, jejichž hlavním účinkem je stimulace centrálního nervového systému. Zvyšují psychomotorické tempo a bdělost. Hlavním účinkem stimulancií je zlepšení nálady, potlačení únavy a pocitu hladu, celkové zrychlení psychických procesů, zjištěná představitivost, zvýšená schopnost vcítit se do pocitu druhých a uvolnění zábran.

Při častém a déletrvajícím zneužívání této skupiny drog dochází u každého konzumenta zákonitě k zásadním proměnám psychiky. Tento účinek je mezi uživateli této skupiny drog dobře znám a ve slangu narkomanů se označuje pojmem „stíha.“ Podkladem je rozvoj toxické psychózy – psychické poruchy, projevující se paranoiou a mimořádně trýznivými paranoickými halucinacemi. Narkoman žije v neustálém pocitu ohrožení, panikaří, jedná iracionálně a útočí na své okolí. Násilné trestné činy se pojí většinou právě se stimulancií.

Stimulancia vytvářejí velmi rychle a spolehlivě psychickou závislost; závislost fyzická je vyjádřena výrazně méně než u opiátů, přesto však u uživatele dochází ke vzniku tolerance a tedy nutnosti zvyšovat dávky. Dominantními zástupci jsou pervitin, kokain a crack.

2.3.3 Halucinogeny

Halucinogenní drogy lze obecně rozdělit do tří základních skupin: přírodní rostlinného původu (mezkalin, psilocybin), přírodní živočišného původu (bufetenin), semisyntetické a syntetické (LSD).

U nižších dávek je charakteristický výskyt iluzí a pseudohalucinací. Typický je výraznější sklon k ornamentalizaci, zvýšené citlivosti k prostorovému vnímání a vnímání barev. Častý je výskyt barevných kaleidoskopických obrazců. V drtivé většině případů je intoxikace doprovázena pocitem mírné euforie, dobrou náladou, někdy přecházející až v nabuzený extatický stav. Někdy ale také dochází k objevení nepohody, úzkosti. Vyšší dávky látky mohou navodit intenzivní halucinatorní stav bez možnosti ovlivnění vůlí, což osoby se silnou potřebou kontroly a sebekontroly mohou vnímat velmi negativně, tak vzniká nijak řídký "bad trip". Vysoké dávky mohou způsobit výraznější poruchy myšlení, zvýšenou vztahovačnost až paranoiditu, doprovázenou poruchami paměti, úsudku a pozornosti. Nevyvolávají závislost.

2.3.4 Konopné drogy

Na černém trhu se vyskytují a jsou zneužívány především dvě základní formy drogy. První je marihuana (květenství a horní lístky z konopí) a druhou hašiš (konopná pryskyřice).

Typická pro konopnou intoxikaci je deformace ve vnímání času. V drtivé většině případů je intoxikace doprovázena stavem lehké euforie a příjemné nálady, která občas může přejít do bouřlivého a nezadržitelného dlouhého smíchu. Agresivní či depresivní rozlady, stejně tak jako panické a úzkostné stavy se objevují výjimečně.

Při velmi častém, nadměrném a dlouhodobém užívání se dostávají jemné poruchy některých kognitivních funkcí. Jedná se zejména o zhoršení v oblasti krátkodobé paměti a schopnost soustředit se. U predisponovaných osob může dojít k rozvoji velmi intenzivních, hlubokých depresivních stavů či stavů úzkosti a napětí. Ty mohou při vystupňování přejít až do panického stavu, kdy hrozí nebezpečí sebepoškození či naopak agrese k okolí. Vyvolávají lehkou psychickou závislost.

2.3.5 Taneční drogy

Jejich účinky de facto kombinují účinky stimulancií a halucinogenů. Hlavním zástupcem této skupiny je extáze. Vedle svého stimulačního účinku podobného tomu u amfetaminů obvykle vyvolává příjemné, snadno kontrolovatelné emoční stavy s relaxací a bez pocitu strachu, navozuje pocity štěstí a blaha, a toto vše někdy může být provázeno halucinacemi. Mezi rizika patří především přehřátí organismu způsobené zvýšenou fyzickou aktivitou spojenou s neadekvátním odpočinkem a nedostatečným či žádným přísunem tekutin.

Z výše uvedeného je patrný negativní vliv závislosti na jedince. Na vzniku závislosti se podílí mnoho faktorů, jako jsou sociální a rodinné prostředí, výchova a genetické predispozice. Závislost na návykové látce vede k fyzickému a psychickému poškození, ke změně chování, k degradaci osobnosti, hodnot a zaměření jedince na získání prostředků za účelem sehnání návykové látky. Ostatní činnosti a zájmy ustupují do pozadí. Sebeovládání závislého je zhoršené a růst tolerance vede k větší spotřebě návykové látky, psychickému tlaku a také k zvýšené potřebě získání finančních prostředků k obstarání drogy.

3 Kriminalita spojená s užíváním návykových látek

Pojem drogová kriminalita je spojený s problémovými uživateli drog. Problémové užívání drog popisuje BENNETT a HOLLOWAYOVÁ¹⁴ jako *užívání látky za účelem měnit či kontrolovat náladu nebo stav mysli způsobem, který je nezákonný nebo škodlivý pro užívajícího a celou společnost*. Problémoví uživatelé se dají charakterizovat škodlivým užíváním návykových látek. Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS)¹⁵ postuluje škodlivé užívání jako *užívání či užití psychoaktivní látky vedoucí k poruše zdraví, poškozující zdraví somatické i psychické*. MRAVČÍK¹⁶ uvádí vzrůst odhadovaného počtu problémových uživatelů drog, střední hodnota odhadu využívajícího dat o klientech z nízkoprahových programů dosáhla 39,2 tisíc osob. Na nárůstu se podílejí především uživatelé pervitinu (28,2 tisíc), u opiátů došlo k poklesu (11 tisíc).

Souvislost a příčinnost mezi užíváním drog a kriminalitou, rozdělují BENNETT a HOLLOWAYOVÁ¹⁷ do několika modelových schémat:

- 1. Kriminalita je následkem užívání drog**
- 2. Užívání drog je následkem kriminality**
- 3. Reciproční model** – užívání drog někdy způsobuje kriminální jednání, v jiných případech je to naopak, vztah mezi užíváním ilegálních látek a páchaním trestné činnosti je obousměrný.
- 4. Model nepravé příčiny** – užívání drog nezpůsobuje kriminální jednání a kriminální jednání nezpůsobuje užívání drog, jsou způsobeny jinými faktory.

GOLDSTEIN¹⁸ popisuje ve svém tripartitním schématu tři základní rysy trestné činnosti páchané uživateli drog:

¹⁴ Bennett T., & Holloway K. *Understanding Drugs, Alcohol and Crime*. University Press, Buckingham 2005, str. 8.

¹⁵ Ústav zdravotnických informací a statistiky [online]. 2011, [cit. 2012-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.uzis.cz/cz/mkn/F10-F19.html>>.

¹⁶ Mravčík, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2010*. Úřad vlády České republiky, 2011, str. 42.

¹⁷ Bennett T., & Holloway K. *Understanding Drugs, Alcohol and Crime*. University Press, Buckingham 2005, str. 11.

¹⁸ Drug policy [online]. 2012, [cit. 2012-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.drugpolicy.org/docUploads/nexus.pdf>>.

1. **Psychofarmakologický**
2. **Ekonomicko-kompulzivní**
3. **Systémový**

Psychofarmakologický rys je založen na tezi, že krátkodobé i dlouhodobé užívání psychoaktivních látek má za přímý následek změny v chování některých osob. Účinky těchto drog zahrnují podrážděnost, strach a paranoiu, útlum, výrazné změny nálad, poruchy vnímání a zhoršenou schopnost úsudku, což vše může vést ke kriminálnímu chování. Tito uživatelé drog mohou v určitých momentech reagovat excitovaně, nebo podrážděně či dokonce násilně. Je však velmi těžké odhadnout počet obětí tohoto násilí kvůli nedostatečným oficiálním záznamům a velké latenci tohoto jevu.

Podle **ekonomicko-kompulzivního rysu** násilné kriminality jsou uživatelé drog nuceni páchat trestnou činnost z ekonomických příčin, kvůli vysokým cenám drog na trhu. V tomto směru jsou na žebříčku nejvýše nejdražší látky, tedy heroin a kokain. Tito uživatelé drog nejsou vedeni k násilí prvotně impulzem potřeby někomu ublížit, násilí není cílem, ale prostředkem k získání financí na dávku drogy.

Systémový rys odkazuje na vysoký stupeň násilí v systému distribuce a užívání ilegálních návykových látek. Příkladem může být eliminace konkurence mezi drogovými gangy. V producentských nebo tranzitních zemích s problematickým právním prostředím může systémová trestná činnost zahrnovat rovněž například korupci v podnikání, ve vládních a bankovních institucích nebo zločiny proti lidskosti páchané překupníky drog. Systémová trestná činnost se pojí s prohibicí, neboť pramení zejména z nezákonné povahy trhu charakterizovaného obrovskými zisky, jehož účastníci se neřídí běžnými zákony podnikání.

EMCDDA¹ používá další rys, a to **Trestné činy porušující protidrogové právní předpisy**. Jedná se o trestné činy spáchané porušováním drogové legislativy a souvisejících právních předpisů, zejména naplněním relevantních skutkových podstat upravených v trestním zákoníku. Souvislost mezi užíváním drog a trestnou činností je vymezena zákonnou definicí, nikoli vzájemným vztahem obou forem chování.

ŠTABLOVÁ¹⁹ nahlíží na drogové delikty v širším a užším pojetí. *Drogovými delikty v širším slova smyslu rozumíme zneužívání drogy, případně určité formy přípravných jednání, jejichž cílem je vytvořit konkrétní podmínky pro nedovolené získávání omamné látky.* Na základě tohoto pojetí je možné rozdělit trestnou činnost v souvislosti a nealkoholovými toxikomaniemi do tří základních skupin:

- **kriminalita spojená s výrobou a distribucí drog**
- **kriminalita spojená s obstaráváním drogy**
- **kriminalita spáchaná pod vlivem drog**

Dále ŠTABLOVÁ²⁰ rozděluje pachatele drogové kriminality do dvou základních skupin:

- 1. pachatelé závislí na drogách**
- 2. pachatelé jako výrobci a distributoři**

GAJDOŠÍKOVÁ²¹ rozděluje protiprávní jednání uživatelů související s návykovými látkami na:

- 1. přestupky** - přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi (§ 30 zák. o přestupcích; přestupky proti majetku – krádež do 5.000,- Kč)
- 2. trestné činy - přečiny** - nedbalostní TČ
 - úmyslné TČ s horní hranicí trestu odnětí svobody do 5 let
 - **zločiny** - všechny TČ, které nejsou přečiny
 - zvláště závažné zločiny – úmyslné TČ s horní hranicí trestu odnětí svobody nejméně 10 let

¹⁹ Štablová R. a kol. *Drogy vybrané kapitoly*. Praha 2005, Policejní akademie České republiky, str. 67.

²⁰ Štablová, R., Brejcha, B. *Návykové látky a současnost*. Praha 2006, Policejní akademie České republiky, str. 187.

²¹ Prev centrum [online]. 2009, [cit. 2012-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.prevcentrum.cz/UserFiles/file/gajdosikova.pdf>>.

Trestní zákoník²² postuluje přestupek jako *zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno zákonem o přestupcích nebo v jiném speciálním zákoně, nejde-li o správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin. Dále uvádí trestný čin jako pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně a jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je větší než nepatrný.*

3.1 Dělení kriminality spojené s užíváním návykových látek

Při popisu a charakterizování trestné činnosti páchané uživateli drog se v odborné literatuře tato činnost rozděluje na:

- 1. primární drogovou kriminalitu**
- 2. sekundární drogovou kriminalitu**
- 3. terciární drogovou kriminalitu**

Toto rozdělení je výhradně českým specifíkem, ve světě se trestné činy spojené s užíváním drog nazývají souhrnně *drug related crimes*. Kapitola pojednává především o sekundární drogové kriminalitě, která je ústředním tématem práce a je dále zpracována v praktické části práce.

3.1.1 Primární drogová kriminalita

Primární drogová kriminalita je podle ZÁBRANSKÉHO²³ chápána jako trestná činnost spojená s nakládáním ilegálních návykových látek, neboli s jejich výrobou a prodejem. Přiřaditelnost k drogám v tomto případě vychází z nelegálního charakteru drog. Pokud by bylo nakládání s ilegálními návykovými látkami legální, tento druh drogové kriminality by neexistoval.

²² Portál veřejné správy [online]. 2012, [cit. 2012-04-05]. Dostupné z WWW: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=68040&l_nr=2563438737~3A40~2F2009~20Sb.&l_name=3592990629~3Atrestn~C3~AD~20z~C3~A1kon~C3~ADk&fulltext=~C2~A7~20187&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>.

²³ Zábranský, T. a kol. *Společenské náklady užívání alkoholu, tabáku a nelegálních drog v ČR v roce 2007*. Praha 2011, Centrum adiktologie PK 1. LF UK, str. 32.

Do primární drogové kriminality spadají tak zvané **drogové trestné činy**. Taxativní vymezení trestných činů nalezneme v trestním zákoníku²⁴, což je zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Veškeré trestné činy, týkající se omamných a psychotropních látek, jejich výroby a dispozic, se nacházejí v Hlavě VII, která vymezuje trestné činy obecně nebezpečné. Primární drogové trestné činy jsou v trestním zákoníku upraveny v ustanoveních § 283-287:

Dle ustanovení **§ 283 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o nedovolené výrobě a jiném nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy** bude ten, *kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.*

Dle ustanovení **§ 284 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu** bude ten, *kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC), potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*

Dle ustanovení **§ 285 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o nedovoleném pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku** bude ten, *kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém rostlinu konopí, potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*

Dle ustanovení **§ 286 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o výrobě a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu** bude ten, *kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává prekursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu, potrestán odnětím svobody až na pět let, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*

²⁴ ÚZ Trestní předpisy, Sagit a.s., podle stavu ke dni 1.1.2012.

Dle ustanovení § 287 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o šíření toxikomanie bude ten, kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

Pachateli jsou zde dle ŠTABLOVÉ²⁵ **výrobci drog** (většinou z řad středoškolsky vzdělaných osob, které mají odborné znalosti o výrobě drog, zpravidla sami drogu nekonzumují, protože ji vyrábějí pro zisk a pokud již konzumenty jsou, pak mají stabilní příjem drogy), **dealerové** (kupují a prodávají drogy konečným spotřebitelům, zpravidla osoby s nižším vzděláním, sami často bývají konzumenty a jsou závislí na dodavatelích drog) a **nájemní kurýři** (jsou najímáni pro přepravu zpravidla většího množství drog, které pašují, nebývají konzumenty drog, pašují z finančních motivů).

3.1.2 Sekundární drogová kriminalita

Zahrnuje podle ZÁBRANSKÉHO²³ takové trestné činy (především majetkové a násilné povahy), které nezahrnují přímo nakládání s ilegální drogou, ale jenž jsou způsobeny v souvislosti s jejich užíváním, zejména pod vlivem omamných a psychotropních látek nebo v souvislosti s potřebou obstarání si finančních prostředků na drogy.

Sekundární drogová kriminalita podle GABRHELÍKOVÉ²⁶ (In Kalina 2008) tedy zahrnuje jakoukoli jinou trestnou činnost, která je páchána za účelem obstarání prostředků na návykové látky, ale i prostředků pro zabezpečení dalších, jiných potřeb uživatelů drog (jídlo, oblečení). Sekundární drogová kriminalita zahrnuje převážně majetkovou trestnou činnost (krádeže, neoprávněné užívání cizí věci, podvody atd.), v menší míře pak násilnou trestnou činnost (např. loupeže), ale i jiné trestné činy, například mravnostní povahy.

Zcela typickými **pachateli** sekundární drogové kriminality jsou problémoví uživatelé drog a osoby závislé. Pro tuto cílovou skupinu je páchání trestné činnosti často běžnou součástí životního stylu a nezbytným způsobem obstarávání finančních prostředků na nákup drogy a jejich další životní potřeby.

²⁵ Štablová, R., Brejcha, B. *Návykové látky a současnost*. Praha 2006, Policejní akademie České republiky, str. 188.

²⁶ Kalina, K. a kol *Základy klinické adiktologie*. Praha 2008, Grada Publishing, str. 275-278.

Pachateli trestných činů tohoto typu nemusí být ovšem jen výhradně závislé osoby, ale všichni ti, jejichž potřeba užívat drogy musí být podpořena nelegálními příjmy, což je určeno typem osobnosti a vzorcem užívání látky, socio-ekonomickou situací a rozsahem deviantního životního stylu. Pochopitelně ne všichni, kdo jsou závislí na finančně nákladných drogách, páchají majetkovou trestnou činnost – někteří mohou užívání regulovat podle svých finančních zdrojů a cen drog, mohou se snažit zvýšit svůj legální příjem (sociální dávky, zaměstnání, zástava majetku) nebo se vyhýbat výdajům maximalizací příjmů „v naturáliích“ (ubytování, strava atd.). Mnoho uživatelů drog využívá kombinace všech těchto způsobů.

ŠTABLOVÁ²⁷ poznamenává, že je třeba za vším hledat finanční zisk. U toxikomanů hraje závislost velkou roli, schylují se tedy k majetkové a násilné trestné činnosti. **Nepřímými oběťmi** jsou pak ti, kteří byli poškozeni majetkovou újmou, nebo i násilným trestným činem v kombinaci s majetkovou újmou při útoku toxikomana, který si touto cestou obstarává prostředky na drogy.

Sekundární drogová kriminalita z pohledu výročních zpráv o stavu ve věcech drog

Odhadem sekundární drogové kriminality se zabývá Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti (NMS). Tyto odhady pochází z dat Národní protidrogové centrály (NPC), data obsahují expertní retrospektivní odhady krajských ředitelství a územních odborů Policie České republiky (PČR). Subjekty za příslušné období odhadují u vybraných trestných činů podíl spáchaný uživateli drog. Dále jsou odhady zveřejňované mimo jiné ve výročních zprávách o stavu ve věcech drog. Je však nutno dodat, že odhady jsou nedostatečně zpracované. Existují totiž velmi výrazné rozdíly v odhadech mezi jednotlivými okresy podílu sekundární drogové kriminality na celkové kriminalitě, a to až v rozptylu 0 – 70 procent.

Údaje o procentuálním podílu uživatelů drog na celkové kriminalitě je nutno brát s rezervou, neboť charakteristickým rysem tohoto druhu kriminality je vysoká latentce. Lze tedy předpokládat, že drogové trestné činy evidované v oficiálních

²⁷ Štablová, R., Brejcha, B. *Návykové látky a současnost*. Praha 2006, Policejní akademie České republiky, str. 189.

statistikách jsou pouze malou částí skutečně páchané kriminality, jak uvádí TRÁVNÍČKOVÁ²⁸.

• Výroční zpráva o stavu ve věcech drog 2009

Podle MRAVČÍKA²⁹ při porovnání let 2007, 2008 a 2009 byly odhady sekundární drogové kriminality stabilní. Podle expertních odhadů se uživatelé drog podíleli na třetině vybraných trestných činů, což je cca 71–74 tis. činů. Nejčastěji se jedná o krádeže věcí z automobilů, na kterých se uživatelé drog podílejí cca ze dvou třetin a celkově se tak jedná o více jak 30 tisíc těchto trestných činů ročně. Deset druhů trestných činů, na kterých se uživatelé drog podíleli nejčastěji, uvádí tabulka 1.

Celkem bylo ročně v ČR v letech 2007–2009 zjištěno 333–357 tisíc trestných činů. Za předpokladu, že je ročně zjištěno cca 345 tisíc všech trestných činů a že uživatelé drog páchají v průměru 73 tisíc vybraných trestných činů ročně, potom lze podíl uživatelů drog na celkové zjištěné kriminalitě odhadnout na cca 21 %, tj. na každém 5. zjištěném trestném činu se podílí uživatel drog

tabulka 1: Odhadovaný podíl trestných činů spáchaných uživateli drog na vybraných (zjištěných) trestných činech a jejich odhadovaný počet podle druhu v letech 2007–2009 (Národní protidrogová centrála a Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2010)

Druh trestného činu	Podíl 2007–2008* (%)	Počet 2007	Počet 2008	Podíl 2009 (%)	Počet 2009
KP věcí z automobilů	62,7	32 301	30 993	68,5	31 888
KP kapesní	34,2	6 560	6 229	33,8	6 289
KV do ostatních objektů	19,4	6 066	5 711	19,9	5 924
KP v jiných objektech	13,6	3 496	3 351	16,7	3 850
KP automobilů	21,9	4 271	3 944	24,7	3 452
KP jízdních kol	31,0	1 672	1 629	37,9	2 427
Neoprávněné držení platební karty	27,4	2 220	2 148	29,9	2 420
KP jiné na osobách	17,0	1 524	1 633	22,1	2 143
Výroba a distribuce OPL	70,7	1 567	1 671	81,1	1 980
KP ostatní	19,5	2 340	1 983	14,6	1 076
Ostatní	17,7	12 148	12 157	12,8	12 660
Celkem spácháno uživateli drog	29,4	74 143	71 451	31,4	74 109
Celkem zjištěno vybraných TC	100,0	252 547	242 852	100,0	236 116

KP – krádeže prosté, KV – krádeže vloupáním

²⁸ Trávníčková, I., Zeman, P. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha 2010, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, str. 15.

²⁹ Mravčík, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2009*. Úřad vlády České republiky 2010, str. 91-92.

• Výroční zpráva o stavu ve věcech drog 2010

MRAVČÍK² uvádí, že v roce 2010 bylo objasněno celkem 117,7 tisíc trestných činů. Z nich bylo 19,6 tisíc (16,6 %) spácháno pod vlivem návykové látky, z toho 17,3 tisíc (14,7 %) pod vlivem alkoholu – nejčastěji se stejně jako v r. 2009 jednalo o trestné činy ohrožování pod vlivem návykové látky nebo opilství (9,1 tisíc) a silniční dopravní nehody z důvodu nedbalosti (2,7 tisíc), úmyslné ublížení na zdraví, výtržnictví, poškozování cizí věci, nebezpečné vyhrožování. Celkem 2,3 tisíc skutků (1,9 %) bylo spácháno pod vlivem nealkoholových drog – nejčastěji se jednalo

o ohrožování pod vlivem návykové látky (1,6 tisíc), maření výkonu úředního rozhodnutí (193), různé druhy krádeží nebo krádeží vloupáním (168) a nedovolenou výrobu omamně psychotropních látek (98).

tabulka 2: Trestná činnost spáchaná pod vlivem návykových látek v l. 2009–2010 (Policie ČR, 2011)

Rok	Celkem objasněno trestných činů	Z toho spácháno pod vlivem návykové látky					
		Celkem		Z toho pod vlivem alkoholu		Z toho pod vlivem dalších drog	
		Počet	%	Počet	%	Počet	%
2009	124 543	24 448	19,6	22 192	17,8	2 256	1,8
2010	117 685	19 567	16,6	17 290	14,7	2 277	1,9

Specifikace trestných činů spojených se sekundární drogovou kriminalitou

GAJDOŠÍKOVÁ²¹ uvádí ve spojitosti se sekundární kriminalitou následující trestné činy (TČ):

- **TČ proti výkonu pravomoci státního orgánu a veřejného činitele** –např. útok na veřejného činitele
- **trestná součinnost** – např. nepřekažení trestného činu
- **jiné rušení činnosti státního orgánu** – např. křivá svědecká výpověď
- **TČ hrubě narušující občanské soužití** – např. výtržnictví a ohrožení pod vlivem návykové látky
- **TČ proti životu a zdraví** – např. ublížení na zdraví a rvačka
- **TČ proti svobodě** – např. loupež
- **TČ proti lidské důstojnosti** – např. znásilnění

- **TČ proti majetku** – např. krádež, neoprávněné užívání cizí věci, neoprávněné držení platební karty

Vymezení skutkové podstaty výše uvedených trestných činů dle trestního zákoníku:

Dle ustanovení § 323 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o násilí proti orgánu veřejné moci bude ten, *kdo užije násilí v úmyslu působit na výkon pravomoci orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.*

Dle ustanovení § 325 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o násilí proti úřední osobě bude ten, *Kdo užije násilí a) v úmyslu působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo b) pro výkon pravomoci úřední osoby, potrestán odnětím svobody až na čtyři léta.*

Dle ustanovení § 367 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o nepřekážení trestného činu bude ten, *kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, potrestán odnětím svobody až na tři léta; stanoví-li tento zákon na některý z těchto trestných činů trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.*

Dle ustanovení § 367 odst. 2, zákona č. 40/2009 Sb., o křivé výpovědi a nepravdivém znaleckém posudku ten, *kdo jako svědek nebo znalec před soudem nebo před mezinárodním soudním orgánem, před notářem jako soudním komisařem, státním zástupcem nebo před policejním orgánem, který koná přípravné řízení podle trestního řádu, anebo před vyšetřovací komisí Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a) uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí nebo pro zjištění vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, nebo b) takovou okolnost zamlčí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.*

Dle ustanovení § 358 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o výtržnictví bude ten, *kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní*

památku, anebo hrubým způsobem ruší přípravu nebo průběh organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí, potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

Dle ustanovení § 274 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o ohrožení pod vlivem **návykové látky** bude ten, *kdo vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku, potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.*

Dle ustanovení § 146 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o ublížení na zdraví bude ten, *kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.*

Dle ustanovení § 158 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o rvačce bude ten, *kdo úmyslně ohrozí život nebo zdraví jiného tím, že se zúčastní rvačky, potrestán odnětím svobody až na jeden rok.*

Dle ustanovení § 173 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o loupeži bude ten, *kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.*

Dle ustanovení § 185 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o znásilnění bude ten, *kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.*

Dle ustanovení § 205 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o krádeži bude ten, *kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou, b) čin spáchá vloupáním, c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí, d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob, potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*

Dle ustanovení § 207 odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., o oprávněném užívání cizí věci bude ten, kdo se zmocní cizí věci nikoli malé hodnoty nebo motorového vozidla v úmyslu je přechodně užívat, nebo kdo na cizím majetku způsobí škodu nikoli malou tím, že neoprávněně takové věci, které mu byly svěřeny, přechodně užívá, potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

3.1.3 Terciární drogová kriminalita

V pojetí terciární drogové kriminality jsou obětí trestných činů sami uživatelé návykových látek. Pachatelem může být kdokoliv páchající trestní čin na uživateli návykových látek. Tento typ drogové kriminality je nejvíce latentní, uživatelé nemají důvěru v policii a činy nenahlásí, či je dále neřeší.

Podle EMCDDA¹ je důležité do této kategorie trestných činů začlenit také trestné činy způsobené užíváním drog obětí, například sexuální napadení, kdy oběť byla pod vlivem psychoaktivní látky, loupeže a přepadení, ke kterým dochází v důsledku nedostatečné bdělosti oběti pod vlivem drog.

4 Vyhodnocení získaných dat

Kapitola je přehledem hlavních informací, které byly vyhodnoceny ze získaných dat. Tato data byla získána pomocí rozhovorů s respondenty. Kapitola pojednává o sekundární kriminalitě uživatelů návykových látek z pohledu praxe příslušníků státní policie hlavního města Prahy a pracovníků nízkoprahových zařízení pro léčbu závislostí v hlavním městě Praha. Tato kapitola je součástí praktické části práce.

4.1 Příslušníci policie

Z rozhovorů s příslušníky policie byla vygenerována následující témata:

4.1.1 Specifičnost v chování uživatelů návykových látek

Policisté popsali jako charakteristický aspekt práce s touto cílovou skupinou, který komplikuje jejich práci, osobnost uživatelů a způsob komunikace těchto závislých osob. Především se jedná o zhoršenou komunikaci na základě účinků aplikovaných omamných látek, neuvědomování si následků svého chování a apatie.

Policista 1: *„Specifická je naprostá ztráta morálních hodnot. S těma lidma se těžce pracuje, cokoliv jim vysvětlit je problém. Naprostá neúcta k zákonu a ignorance čehokoli. Například při kontrolách dochází k tomu, že oni nás jako policii naprosto ignorují. Začíná to tím, že neuposlechnou výzvu, nikdy! Oni nejsou schopný udělat to, co po nich chceš. Nemají morální hodnoty a odpovědnost, to puzení je silnější.“*

Policista 2: *„Uživatelé drog jsou submisivnější, odevzdanější a víc laxní. Když řídí vozidlo a je pod vlivem, tak si neuvědomuje, co tím může způsobit. Jemu je dobře, on je v jiném světě, on myslí, že má všechno pod kontrolou a všechno je krásný. Že to všechno zvládá.“*

Policista 3: „Závislí se policie spíš bojí, aby nedostali na budku. Je to těžký v nesouvislý řeči, nekomunikaci. Záleží taky na droze, jejím účinku a jak dlouho v tom jede.“

Policistka 4: „Člověk musí vzít v potaz, že má závislý změněné vnímání, on na mne nereaguje jako na policistu. Nemůžu vědět, co vidí, co vlastně slyší. Co má v sobě.“

Policistka 5: „Kolikrát se s nimi jednat ani nedá, často jen tak přitakávají.“

Policista 6: „Nelze předpokládat jakékoliv reakce toho člověka, protože v té jeho psychice je něco jiného než u “normálního“ podezřelého. Člověk nemůže odhadnout jejich představy a změny nálad, které mohou mít i při abstinenčních příznacích.“

Policista 7: „Oni v sobě mají všeobecnou nezodpovědnost vůči sobě i okolí. Co se týče komunikace, tak hodně záleží, pod vlivem jaký drogy jsou a jak dlouho berou.“

Policista 8: „Chování uživatelů drog k policii bývá převážně apatické, až odevzdané. Málokdy je ze strany těchto lidí kladen odpor, o to méně aktivní fyzický odpor.“

4.1.2 Očekávání nepředvídatelného chování

Nepředvídatelné chování je jedním z úskalí policejní praxe v práci s drogově závislými. Policisté jsou při práci s drogově závislými více opatrní a ve střehu, očekávají náhlé změny jednání ze strany vyslychaného či pachatele, který by je tímto mohl zaskočit.

Policistka 4: „Musím být mnohem ostražitější, musím si držet mnohem větší odstup. Rozhodně mnohem víc dodržuju bezpečnost práce, než když jedním a provádím úkony s klasickým pachatelem. Být opatrná, když se cuknout, nebo se pohnout a čekat, že jdou po tobě. Maximální opatrnost.“

Policista 6: „Vzhledem k tomu, že nikdy nevíš, co od takovýho člověka můžeš čekat, tak je na místě důležitá opatrnost a zvýšená pozornost. Lidi, co nejsou pod vlivem omamných látek, jsou víc při zemi a jsou odhadnutelní.“

Policista 8: „Nebezpečím je nevyzpytatelnost, každý závislý člověk je jiný a nikdy nevíte, co se mu náhle mihne hlavou. Známe případy, kdy je daná osoba dvě hodiny v klidu a z ničeho nic např. napadne policistu, začne vyvádět v cele. Při jednání s touto skupinou jsem určitě mnohem více ve střehu.“

4.1.3 Obava o vlastní zdraví

Policisté při rozhovorech velmi zdůraznili obavu o vlastní zdraví, vidí možnost ohrožení onemocněním jako silný rizikový aspekt práce se závislými uživateli.

Policista 2: „Z vlastní zkušenosti vidím velký problém v riziku poškození zdraví policistů. Zlepšit taktiku postupu s těmito lidmi, hlavně při bezpečnostních prohlídkách – jistění se při úkonech, taktika v zákroku.“

Policista 3: „Je tam silná obava o ochranu vlastního zdraví, to mám docela silnou. Já jsem strávil rok tím, že jsem chodil na infekční na Bulovku. Když jsme byli zavolaný do podniku, kde se feťák vloupal do šatních skříněk. Dělal jsem bezpečnostní prohlídku a d'obnul jsem se o jehlu, použitou stříkačku. Takže následovala každý měsíc kontrola krve a v podstatě to trvalo rok, než se vyloučilo veškerý zdravotní ohrožení. Máme sice očkování, ale ne proti všemu. Pachatel o jehle ani nevěděl, měl jí v podšívce – injekční stříkačka s ohnutou jehlou. Krev tam byla, tak jsem hned volal na Bulovku. Tam mi říkali, že HIV vydrží na vzduchu snad 10minut, fakt málo. Nejhorší je hepatitida C a že ta, i v zaschlý krvi, je infekční. Inkubační doba byla 6-8 týdnů. Čekal jsem a byl jsem hodně na nervy. Léčba hepatitidy C je totiž hodně těžká. Na “Céčko“ ani očkování neexistuje.“

Policistka 4: „Nehledě na to, že je pro mě rizikem, že ten člověk má nějaký přenosný nemoci. Tak se snažím taky ochránit sama sebe. Držím si odstup. Nebezpečí pro mě, protože se o sebe bojím v práci s nimi mnohem víc. Prohlížet

narkomana je to nejhorší, co můžeš mít, to ti radši prohlídnu dvacet bezdomovců. Vždycky narkomanovi říkám, ať si vyndá všechno z kapes, absolutně mu nesahám do žádnýho oblečení. Narkomanka se musí přede mnou svlíknout a prohlídnout skoro sama. Vezmu si klidně troje rukavice. Neexistuje, že bych kvůli ní riskovala, že dostanu aids nebo žloutenku. Takže to je pro mě jediný velký úskalí.“

Policistka 5: *„Tam je to i hodně o zdraví, nerada se s nima stýkám a nerada s nimi pracuju. Panickej strach mám z nemocí, toho se bojím hodně. Jeden uživatel, kterýho jsme řešili, mě hodně poškrábal, protože byl agresivní. Mám na rukách ještě jizvičky. Pak když jsme zjistili, co všechno bere, tak jsem byla hodně vyděšená. Musela jsem pak chodit na testy, potom se mi ulevilo.“*

Policista 6: *„Je zde nebezpečí i zdravotní, jelikož jsou nositelé různých nemocí a mají u sebe infikované pomůcky pro aplikaci drog.“*

Policista 7: *„Už od těch osob čekáš, že jsou nějakým způsobem nemocný. Jednak čekáš, že mají žloutenku, musíš k nim přistupovat obezřetně. Jelikož sloužím na základním útvaru, tak se setkávám s těma lidmi, co jsou na okraji společnosti. Pokud jedeš na nějaký takový zákrok s podobnou osobou, tak dodržuješ jistá pravidla, která u neužívajících osob třeba přehlídíš. Jako rukavice, chováš se k nim preventivně jako k infekčním. Dáváš si pozor, jestli u sebe nemá použité náčiní. Bezpečnost práce.“*

Policista 8: *„Pro mě osobně je hlavně důležitá jedna věc a to stránka zdravotní. Je potřeba velmi dbát na ochranné pomůcky jako jsou například rukavice, pokud možno dotýkat se závislých osob co nejméně, nedotýkat se jejich věcí holýma rukama, dát si pozor na odřeniny, krev a ranky.“*

4.1.4 Majetková trestná činnost I.

Jako nejčastější trestnou činnost spojenou s uživateli drog uvádějí policisté majetkovou trestnou činnost. Popisují ji jako silně frekventovanou, až výhradně specifickou pro uživatele, oproti jiným trestným činnostem. Podle respondentů se jedná především o kapesní krádeže, krádeže kovů, krádeže automobilů a krádeže v obchodních domech.

Policista 1: „Narkomany mám spojené s majetkovou trestnou činností, krádeže v obchodech převážně, potom samozřejmě vykrádání vozidel.“

Policista 2: „Nejčastěji jsou to krádeže. Často za námi chodí rodiče, že jim děti vzali peníze, majetek a co mají dělat. Já se ale nejvíc dostanu jako dopravák k řízení pod vlivem. Nejvíc se jedná o pervitin a marihuanu... v 90% je to pervitin.“

Policista 3: „Rozhodně majetková trestná činnost, plechy a vykrádání aut. Krádeže, vloupání. Shánějí peníze na drogy. Kolegové, když u nich dělají bezpečnostní prohlídku, nacházejí u nich “vercajk“ na krádeže. Jako příklad uvedu případ, kdy se dva narkomani nabourali do zavřeného paneláku, správce nám volal, že se tam něco děje. Tak jsme panelákem procházeli, byla tam absolutní tma, jen jsme slyšeli nějaký zvuky. Měli jsme vytažený zbraně, moc příjemnej zážitek to nebyl. Celej barák jsme čistili až nahoru, kde jsme je nachytali, jak žijí v jednom z těch bytů a v rámci toho tam škubali ze střešních plechy. Tam byla celá střeška měděná. Tak jsme je předvedli. Dál jsem zažil případ, kdy se narkoman vloupal do hotelu a kradl tam v šatně skříňky na oblečení.“

Policistka 4: „Vždycky když jsme chytily někoho, kdo vykrádal auta, nebo kradl okapy, tak z 90% to byli uživatelé pod vlivem omamných látek. Spíš mladí kluci lezou všude možně pro plechy, narkomanky většinou kradou v obchodech oblečení a kosmetiku. Chytily jsme i kluky, co měli v batohu úplně zmačkaný okapy.“

Policistka 5: „Co kde vidím, tak žebrají, což jsou malé přestupky proti veřejnému pořádku, to je nic. Ale co se týče trestných činností, tak to jsou většinou krádeže a majetková. Málo kdy jsem se setkala s přepadáním, nejsem rasistka, ale byli to vždy romové. Na ulici vidím kapsáře, příležitost dělá zloděje.“

Policista 6: „Samotní uživatelé drog si potřebují opatřit drogy, takže okrádání turistů, krádeže foťáků, peněženek a podobně. Když se například policista dostane na zákrok, při kterém je vykradená nějaká provozovna, je vidět, že to nedělal nějaký odborník. Vloupání je to zkratkovitě provedeno a násilím, zabezpečení je neprofesionálně poškozeno. Nevytipují si například nezajištěný objekt. Při našem jednom zákroku pachatel způsobil zbytečný hluk. V objektu se choval hlasitě

a hledal, co by rychle mohl odcizit a následně prodat. Když jsme přijeli, tak bylo od začátku jasné, kdo bude asi pachatelem. Nechal batoh se svými věcmi hned za vchodem. On se mezi tím uvnitř pohyboval, hledal zboží a byl téměř úplně mimo, evidentně pod vlivem drog.“

Policista 7: *„Zcela jasně se jedná o kriminalitu majetkového charakteru, krádež věcí a součástí z motorových vozidel, nebo rovnou celých motorových vozidel. Problémem je, že oni mají odběratele, kteří jim za to dávají peníze a často to s nimi mají předem dojednané. Pokud jde o vykrádání aut, tak když byl někdo dopaden, měl u sebe i věci na užití drog, takže bylo jasné, že je uživatelem. Leckdy se našel i celý balíček drog.“*

Policista 8: *„Uživatelé drog v pokročilejším stádiu závislosti páchají převážně drobné krádeže, kapesní krádeže, ve velkém se vyskytují každodenní krádeže v obchodech zboží, které je snadno zpětně zpeněžitelné. Například parfumerie, oblečení, kosmetika a balení káv. Dále se jedná o vloupání do objektů, krádeže kovu jako jsou měděné okapy, římsy a kování. Také vloupání do vozidel, velmi časté a rozšířené jsou krádeže navigačních systémů vozidel Škoda Octavia, Superb a VW Passat. S trestnými činy, které je potřeba lépe naplánovat, nebo je k jejich provedení potřeba větších znalostí, se s osobami silně závislými téměř nesetkáváme. Z praxe mohu uvést, že drobné krádeže provádí převážně pouze osoby drogově závislé.“*

4.1.5 Agresivita a násilné chování uživatelů drog

Zajímavé je popsání agresivity uživatelů z pohledu policistů. Respondenti uvádějí, že v prvním kontaktu jsou uživatelé většinou neagresivní a submisivní. V následném omezení na svobodě však začínají být agresivní.

Policistka 4: *„Jsou agresivní, měla jsem holku v cele, dělala jsem jí prohlídku a ona po mě švihla páskem. To bylo poprvé, co jsem musela sama udělat nějaké zákroky a to mi ještě běželi kluci na pomoc. Normální lidi, co jsou chycení při krádeži, většinou normálně jdou s tebou. Závislej, když ti ukradne rohlík, tak je schopnej tě kvůli tomu bodnout kudlou. Takže o tom to je, v tomhle je to jiný. Člověk*

je na to nějak připravenej, při nejhorším máš u sebe kolegu. Nejhorší jsou takový, u kterých to nečekáš. Fyzický útoky jsem zažila jen od narkomanů, za celých 9 let jsem měla problém, jen s nimi. Třeba šlo o to, že do tebe strkají, nebo mi jeden poplival obličej.“

Policistka 5: *„Na ulici jsem se s agresivním jednáním uživatele nesešla. Něco jiného je to pak v cele. Potkali jsme jen jednoho agresivního, to jsme byli voláni v noci k případu, kdy se chtěl podřezat a byl pod vlivem drog. Byl celý pořezaný, vezli jsme ho do nemocnice, kde zjistili, že je pod vlivem. Co vím z toho oddělení, tak tam stál, že chce jen pomoc policie, byl úplně zaseknutej. Byl to cizinec, ale žil v Čechách. Byl hodně nezvladatelný, jak byl najetej, tak měl asi hodně velkou sílu. Pak po něm skákalo asi 5 lidí, aby ho zvládlo. Drog si vzal asi moc, protože pak zkolaboval. Spíš to chodí tak, že oni ví, že něco udělali, ale jsou jak beránci, udělají to, co chceš. Ti noví, co se nově zapojují do těchto komunit, jsou drzí, protože ještě neví, jak to chodí. Ale oni jsou pak poučeni od komunity.“*

Policista 6: *„Zadrželi jsme narkomana při vloupání. Nejdřív byl v klidu. V cele se pak choval agresivně celou noc a byly u něj nalezeny drogy. Tam to bylo dáno na přestupek. Tady ti lidé jsou často i agresivní a nepřemýšlí o tom, nebo nad svým chováním a jeho následky.“*

Policista 7: *„Chování mají nepředvídatelné. Pokud se jedná o omezení na osobní svobodě, musíš počítat s tím, že se od ní dá čekat cokoliv, hlavně pokud tuto osobu střežíš. Začínají v tu chvíli asi cítit paniku, že v případě delšího omezení na svobodě neseženou včas další dávku. Jinak se setkávám hlavně s agresivitou uživatelů, když je jich více pohromadě. Například jsem zastavil auto, ve kterém mimo jiné závislé osoby seděla jedna mně známá osoba, o které jsem věděl, že užívá. Ona měla i sama o sobě agresivní vystupování a projevovala se tak, že policii nesnáší. Byl samozřejmě velký problém, kdy po slovním donucování jsme museli řidiče odvézt na testy. Byl skoro mimo sebe a ostatní v autě měli agresivní vyjadřování. Jinak zklidnit lidi, co jsou pod vlivem a jsou agresivní je složité. Tolerance vůči donucovacím prostředkům je snížena a hodně se brání.“*

Policista 8: *„Poměrně bez problému následují pokyny policistů, ať už se jedná o obyčejné odeslání z místa veřejně přístupného v případě, že zde budí jakýmkoliv*

způsobem pohoršení u ostatních občanů, nebo jednání s drogově závislou osobou ve chvíli, kdy je policistou omezena na osobní svobodě. Spíše se stává, že doposud celkem klidná osoba pod vlivem začne v cele šít. Zažil jsem i situace, kdy se taková osoba začala rozebíhat proti zdi a mlátit do ní cíleně hlavou.“

Dále respondenti popisují **alkohol** z pohledu užití a následné agresivity jako problematictější drogu, než jsou látky ilegální.

Policista 1: *„U alkoholu si pamatuju, že jsou agresivní. A u těch drog moc ne, jsou klidnější.“*

Policista 2: *„Když si vzpomenu s jednáním s alkoholiky, tak je to horší. Alkoholikové jsou agresivnější a pohrdavější. Narkomani jsou víc v pohodě.“*

Policista 3: *„Pokud jde o komunikaci, je to kus od kusu. Nedá se paušálně říct, že jsou narkomani agresivní. Osobně hodnotím alkohol, v jednání s občanem, jako mnohem horší drogu. Co jsem dělal násilí, tak to byli z 90% opilci. hlavně v okolí pražských barů, tam to žije.“*

Policistka 5: *„Agresivní jsou spíš pod vlivem alkoholu, než pod vlivem drog. Jednání s narkomanama je ale jednodušší, než s opilým, pokud teda ten člověk není tak zdrogovanej, že ani nevnímá.“*

Policista 8: *„V případě osoby závislé na užívání alkoholu je to složitější, jsou časté i případy, kdy k samotnému násilí dochází doma. Tyto situace jsou již náročnější na řešení, krátkodobě lze osobu například zajistit, což je forma omezení osobní svobody, kdy se osoba nedopustila trestného činu, ale dopouští se jiného nebezpečného jednání, nebo bezprostředně ohrožuje svůj vlastní život, nebo ohrožuje zdraví nebo život jiné osoby. Jednání s touto osobu bývá složitější, jelikož si velmi často svůj stav ani nepřipouští, připadají si nevinní a nemají pocit, že by se něčeho dopouštěli. Známe z praxe i případy, kdy osoba sveřepě tvrdila, že nic vlastně špatného neudělala.“*

Respondenti popisují další jev a tím je **násilí mezi členy drogové subkultury**. Tento jev popisují jako latentní, čili je do velké míry nezmapovaný.

Policista 3: „Oni se dost často napadají sami mezi sebou, k tomu oni nás nevolají. Násilí je mezi nimi hodně latentní.“

Policistka 4: „Většinou si lidé totiž volají na násilí policii sami a to narkomani nedělají. Myslím, že je jim to nějak jedno, na ničem jiným, než na droze, jim nezáleží.“

Policistka 5: „A s agresivitou spojenou s krádežemi nebo loupežemi jsem se, co si pamatuju, nesetkala, maximálně jsou agresivní mezi sebou, ale do toho se moc nevidí.“

Policista 8: „K násilí dochází poměrně často mezi drogově závislými osobami navzájem, tyto potyčky, aspoň většinou, nekončí větším zraněním, nebo vyhledáním lékařského ošetření.“

Policista 7: „Myslím si, že násilná trestná činnost vzniká v případě, že narkoman páchá tuto majetkovou kriminalitu a objeví se nějaký problém nebo nějaký svědek, tak k tomu násilí také určitě dochází.“

4.1.6 Podávání nepravdivých informací

Jako komplikaci při vyšetřování a při komunikaci se závislými uživateli drog vidí respondenti uvádění nepravých skutečností a mylných informací závislými. Z pohledu možného zdroje informací hodnotí policisté uživatele jako nedůvěryhodné.

Policista 1: „Oni aby se nám zavděčili, tak nám říkají různé věci, je ale vidět, že jsou to zcestný příběhy. Strašně lžou. Nemají většinou ani doklady, tak co s nima.“

Policista 2: „Každý ten narkoman je jinej, někdo ti lže, někdo se i přizná, ale hází to za hlavu. Někdo toho lituje, projevuje lítost. Svádí to na rodiče, na rozchod s partnerem. Já jim ještě domlouvám, aby si nekazili zdraví, ale je jasný, jak to je... jako do dubu.“

Policistka 5: „Jsou to lháři, nic z nich nedostaneš. A když, tak úplně blbosti, který nemůžeš použít, nebo jsou nepravdivý. Málo kdy napráší, aby si kryli svoje záda. Já jim stejně nevěřím.“

4.1.7 Pozitivní přístup jako účinný faktor

Jako účinný faktor zlepšující jednání se závislími uživateli drog označili policisté pozitivní přístup v komunikaci s touto skupinou.

Policista 2: „Já se s nimi snažím dohodnout, domluvit. Já s nimi problém nemám, jsem asi takovej bodrej typ. S každým jsem se vždy snažil rozumně domluvit, spíš zahrát na jejich notu a přizpůsobit je v daném okamžiku výslechu, protože já je vyslýchám. Nemám potřebu dělat si ramena, že já jsem tady ten policista. To je proti sobě popudim. Začnu s tím, že ten kluk může být můj syn, co blbneš a on se rozpovídá. Takhle ho rozeberu a jemu se snad ještě uleví. Vždycky se snažim je usměrnit a uklidnit.“

Policista 3: „Já tohle psychicky zvládám docela v pohodě, jsem zvyklej ty lidi ukecat a uklidnit. Kolegové mají často problém s některými lidmi a oni pak jednali se mnou, mě taky štváli, ale když s nimi policista jedná po zlém, tak to k ničemu nevede. Oni se pak kousnou a je to pro tebe jen o to víc nepříjemný. Nechtějí pak komunikovat, jsou agresivní, braní se různým úkonům a pak je to peklo.“

Policista 7: „Policisté mají celkově asi potřebu tyto lidi moralizovat, mají nutkání s nimi jednat jako s onucí a poučovat je. Což je stejně úplně zbytečné. Je třeba, pokud od nich něco potřebuju, se na tohoto člověka snažit naladit a snažit se s ním nejlépe po dobru vyjít, jelikož tím chráním i sám sebe, aby vše probíhalo bez komplikací.“

4.1.8 Možná řešení z pohledu policistů

Respondenti byli dotázáni na aspekty, které by podle jejich názoru mohli vést ke zlepšení současné situace a k zlepšení jejich práce se závislými uživateli. Tyto aspekty byly vydefinovány jako zlepšení úrovně primární prevence, navázání spolupráce se zařízeními pro léčbu závislostí, efektivnější proškolení v oblasti drogové problematiky a zpřísnění represivních opatření.

1) Zlepšení úrovně primární prevence na školách

Policista 1: *„Určitě prevence na školách. Ve škole se děti nejvíc chytanou, takže primární prevence. Ta sekundární, to už je o závislých. Policajti na takovýchle věci nemaj čas, preventivně působit na uživatele, to není v našem popisu práce, na to nemá nikdo ani výcvik.“*

Policista 3: *„My se nedostáváme do styku s těmito lidmi proto, že bychom jim chtěli pomáhat, ale proto, že s nimi potřebujeme řešit nějaké úkony a že se po nich například pídí soud. Policie je orgán represe a tím je to daný. My řešíme škodu a následky jejich činnosti. Myslím si, že by se tahle problematika měla zachytit vždycky včas, dokud jsou děti malý. To znamená na ně působit od malička, na školách mají preventivní programy, tak by bylo ideální pracovat na jejich kvalitě a předcházet tak lepší cestou závislostem.“*

Policista 7: *„Podle mého soudu i podle statistik se k drogám dostávají mladší a mladší lidé, tak by bylo dobré, mít větší zaměření na primární prevenci a na školení policistů, co se týká mladistvých a přístupu k nim, aby je například policejní vyšetřování nějak nepoznamenalo... u nich se toho dá ještě mnoho zachránit a policisté mladistvému v tomto mohou pomoci. Zde je často na vině rodina, dítě zasluhuje pozornost a musí se doma cítit dobře, aby se rád vracelo a cítilo u rodičů podporu. Dalším vlivem je škola a okolí. Pokud rodiče dají lásku dítěti a pevné zázemí, tak to dítě, ať už bude procházet čímkoliv nebo vliv party bude jakýkoliv, tak ta pravděpodobnost užívání drog se dá vysoce zvýšit. Ale rodiče na děti v současné době nemají čas.“*

2) Navázání spolupráce s nízkoprahovými zařízeními pro léčbu závislosti

Policista 8: „Často potřebujeme někoho dohledat, nebo zjistit jistý informace, který by nám teoreticky bylo schopno sdělit zařízení pro léčbu závislých. Jelikož si myslím, že vědí víc, než přiznávají. Podle mého názoru k nám ale nemají dobrý vztah a tak ani vlastně motivaci ke spolupráci.“

Policista 3: „Zaměřit se na narkomany nemá význam, to je spíš pro sociální pracovníky a jiné lidi, kteří s nimi pracují a léčí je. Ti, pokud se o něčem dozví, by nám měli dát vědět. Nám jde o dodržování zákona, pokud ho někdo nedodržuje, pak začíná naše práce.“

Policistka 4: „Spíš bych chtěla, aby s námi spolupracovala centra. Měla jsem tu jeden problém, kdy se řešilo násilí mezi bratrem a sestrou. Bratr, kterej jí mlátil, byl uživatel. Ona k nám přišla a chtěla ode mě pomoci. Tak jsem potřebovala spolupracovat s jedním nízkoprahovým centrem, které mi řeklo, že mi nemůže poskytnout žádné informace, že o tom se mnou nemůžou mluvit. Je to tak půl roku. Oni s námi nechtějí spolupracovat, oni berou sami sebe tak, že mají status doktora a léčebného zařízení.“

Policistka 5: „Káčka nechtějí spolupracovat, oni mají nějaký svoje pravidla a podmínky, ani nemá cenu tam chodit. Co já si myslím, tak tihle lidi co tam pracují, jsou bejvalí narkomani, takže drže jednu basu. To je úplně zbytečný.“

3) Efektivnější proškolení policistů v drogové problematice

Policista 2: „Bylo by dobrý, aby se někde učilo, jak jednat s lidmi pod vlivem. Třeba nějaký besedy a lepší informovanost mezi policisty. Jak se chovat a jak se i ti závislí projevuou. Tak abychom hráli na jednu notu a abychom se shodli v přístupu k nim. Policista by měl vědět, jak se mám zachovat. Jak ho dostat na svou stranu, aby se s ním dobře spolupracovalo a né hned “ty feťáku špinavej“. Bral bych nějakýho odborníka, co by sem občas přišel a mohli bysme s ním rozebrat ty případy, co se nám staly a jak jednat a né, že sem někdo přijde, odmluví si to nutný zlo a zase odejde. Mít na něj kontakt, kdyby se něco řešilo a moct mu zavolat. Lepší spolupráce

s těma odborníkama, co s nima pracujou. Aby nás mohli vyškolit. Já se s nima dostanu do kontaktu až u výsledku, ale na první kontakt jsou lidi v terénu, ty by měli být školeni a zdokonalovat tak svou práci se závislýma.“

Policista 7: „Je podle mě nutné, aby policisté získali zdravý náhled na užívání drog, jejich příčin a důsledků. Myslím, že by je to těmto lidem o něco víc přiblížilo a naučilo je to s nimi kvalitněji jednat. Nebo jim dokonce pomoci, i když je to samozřejmě těžké. Násilná i majetková kriminalita bude podle mě růst. Doba je taková, že lidé se k lidem jako k úniku budou obracet častěji a budou na ně potřebovat prostředky. Takže je nutno s tím pracovat. Policisté všeobecně podle mě ví, co mají čekat od osoby, která užívá drogy a že mají tendenci dbát na svoje zdraví a mají zvýšenou ostražitost. Ano, s tím jsou policisté seznámeni obecně, ale nejsou seznámeni s tím, proč ten člověk do toho spadl. Myslím si, že by policisté měli projít i sociálně psychologickým výcvikem a celkově se do té problematiky dostat a zaměřit se na zvládání problémových pachatelů celkově. Policisté by se měli zaměřit na komplexnost toho uživatele, tím by se podle mě hodně zlepšila komunikace a přístup. Bylo by tím pádem možné, získat si i trochu důvěru u těchto závislých a možná navázat lepší informátorské vztahy.“

4) Zpřísnění represivních opatření a nucená léčba

Policista 3: „Uživatelé jsou bráni de facto jako oběti a poškození, nemají vůli a z nějakých důvodů do toho spadli. Důležitý je, se zaměřit na drogovou kriminalitu, čili na výrobu a distribuci. Závislé je třeba řešit jednotlivě a sociálně, dealery represivně. Byl bych pro zpřísnění trestů za drogovou kriminalitu.“

Policistka 5: „Bylo by dobrý, aby se vyčistily ulice a zavedly se pracovní tábory, jako to bylo před tím. Ve vězení jsou houby platní. Veřejně prospěšný práce ok, ale jsou pro lidi, co jsou na podmínce. Já bych je udělala vyloženě pro ty lidi, co nepracují. Pro všechny. Jinak s nimi neuděláš asi vůbec nic. Chtělo by to změnit zákony. Dala bych jim povinný léčení. Já k nim necítím žádný soucit. Jistě, že se tam občas do toho může dostat nějaká slabší osobnost, která tak vlastně ani skončit nechtěla, nebo byla unesena, ale je jich menšina.“

Policista 6: „Třeba nepravidelně opakovanými bezpečnostními akcemi, kdy je tím bude možné vytlačit z centra, tím myslím hlavně ty prodejce. Závislí jsou v centru hlavně kvůli prodeji a příležitostem k trestným činům. Určitě by nám pomohla evidence těchto závislých osob, aby i ten policista jdoucí na zákrok věděl, koho řeší. Jakou má kriminální, drogovou kariéru a zdravotní stav. Měla by být jako prevence vyšší sazba trestu, dovoz a výroba drog by měly být dvounásobně trestné. My jsme bohužel tranzitní zemí ze všech tří směrů.“

Policista 8: „Držení drog, užívání, ale převážně i být pod jejich vlivem by mělo být postaveno mimo zákon a důsledně hlídáno. Není možné, aby drogově závislá osoba byla propuštěna na svobodu, jelikož to neznamena pro společnost nic jiného, než další páchání trestných činů. Nařizoval bych nucenou léčbu.“

4.2 Pracovníci nízkoprahových služeb

Na základě rozhovorů s respondenty ze skupiny pracovníků zařízení pro léčbu látkových závislostí byla vygenerována následující témata:

4.2.1 Dilema oznamovací povinnosti

Pracovníci popisují oznamovací povinnost jako velké dilema v jejich práci. Nutnou součástí efektivnosti jejich práce je vybudovat v závislých uživatelích důvěru a díky tomuto je dále navázat na léčbu. Zároveň ale pociťují potřebu s trestnou činností nějakým způsobem naložit, proto popisují, že je pro ně nejlepší o této problematice nevědět a využít povinnosti mlčenlivosti o důvěrných informacích klientů zařízení.

Pracovník 1: „Z pohledu terénního pracovníka my o trestné činnosti nechceme nic moc vědět, dost často nám to klienti říkají a cpou nám to. Vzhledem k tomu, že máme oznamovací povinnost, tak je hned ze začátku stopujeme, ať nám to prostě neříkají, protože bysme to museli ohlásit. Což by nám samozřejmě následně znemožnilo práci s nimi. Oznamovací povinnost máme na vymezené činy, jako je týrání, zneužívání dítěte a zanedbání péče o dítě. Tyto činy samozřejmě hlásíme,

protože jde o děti. Zbytek je takový nejasný. Kdybychom ohlásili například krádež, tak bychom museli jít svědčit. Museli bysme být mlčenlivosti zbavený a museli bysme svědčit proti klientům. Což by se nám samozřejmě nelíbilo a což bychom dělat nechťeli. Bylo by to v rozporu s naší prací, proto jim říkáme, aby nám toho moc neříkali.“

Pracovník 2: *„Pracuju v káčku, neboli nízkoprahovym kontaktním centru, tam je zakázané jakékoliv kšeftování. Když se o tom klienti začnou uvnitř bavit, tak je stopuju. Základní pravidlo tedy je, že se tam o tom nesmí mluvit. Trestem je vyloučení na nějaký čas ze zařízení a jeho služeb. U nás klienty ani nikdo nedohledá, protože většinou nemají doklady. U některých víme i rodná čísla, ale u dalších vůbec nic. Jsme anonymní organizace, takže o nich informace neschraňujeme a tím pádem se u nás cítí bezpečně. Máme je vedené pod kódy. Když se třeba dozvíme o tom, že klient mlátí svou přítelkyni, nebo že víme, že okrádají lidi. Víme to, ale nevíme to hodnověrně a oficiálně. Zaslechneme to, když se baví mezi sebou. Já cítím bezmoc a vztek, šťve mě to. Klienti nejsou ale spolehlivým zdrojem informací.“*

Pracovnice 3: *„Oni nám o své kriminální kariéře neříkají, když jsme se na to v rámci dotazníků ptali, tak to většinou ani nevyplnili. My o tom raději ani nic vědět nechceme, jsme tu pro jejich léčbu. Když už něco provedou, co je závažné, tak tím se chlubit nebudou. Když už se k nám taková informace dostane, je nutno mít k ohlášení důvěryhodný zdroj a tím naši klienti nejsou.“*

Pracovnice 4: *„Klienti by nám to asi i chtěli říkat, ale my máme pravidla, že se u nás o tom nemluví. To souvisí s ohlašovací povinností, takže to nejsou informace, které bychom chtěli vědět. Ne, že by se o tom občas něco nedoslechlo, ale primárně je to tak, že se o tom u nás nesmí bavit. Problém s nahlášením je ten, že se musíme dozvědět o trestném činu důvěryhodným způsobem, to znamená z důvěryhodného zdroje. Obecně se naši klienti nepovažují za důvěryhodné. To je zdůvodněním také toho, proč, pokud se už něco takového dozvíš, tuto situaci nenahlašuješ. Je ovšem otázkou, co by člověk dělal, kdyby klient nahlásil, že spáchal vraždu. To bych osobně rozhodně nahlásila. Jinak je to samozřejmě někdy dilema mezi osobním pojetím morálky a spravedlnosti s profesí.“*

4.2.2 Majetková trestná činnost II.

Respondenti uvádí majetkovou trestnou činnost uživatelů, o které se doslechli. Popisují mimo jiné zakázkové krádeže, které zahrnují “zákazníky“, kteří od závislých ukradené zboží kupují, či si jeho krádež přímo objednávají.

Pracovník 1: *„Jsou to hlavně krádeže a násilí s tím spojené. Lidi zvenku přepadají, kradou, vykrádají auta a vloupávají se do baráků, kde by mohli získat něco, za co koupí drogy. Kdybych to měl odhadnout, tak asi 70% klientů páchá majetkovou a další sekundární kriminalitu a 30% nepáchá, ten zbytek si vydělává prostitucí nebo má svůj legální přísun financí.“*

Pracovník 2: *„Nejčastěji jde o krádeže, hlavně v obchodech, přijdou k nám a přehrabou se v brašnách. Mají tam značkovou kosmetiku, parfémy. My za to dáváme v káčku stopky. Hledají u nás na internetu za kolik můžou ten který výrobek střelit, shánějí cenu. Prodávají to většinou svým známým, například taxikářům, kteří to od nich kupují. I knihy se dokonce kradou, dvd, cd. Mezi sebou různým způsobem kšeftují. Někdy se stává, že se nám snaží něco prodávat. To kšeftování bývá většinou i přes pár dalších lidí. Víme i to, že holky co šlapou, si nechávají krást věci jako malovánka a hezký oblečení. Sami nechtějí krást a vystavovat se riziku, ony si vydělávají prostitucí. Nechávají si krást za protislužbu, chodí za ně třeba měnit nebo se podělí o drogy. Závislí kradou hlavně na zakázku, objednané zboží. Ti, co si nějak legálně vydělávají, moc nekradou nebo se do toho nehrnou, spíš když nemají dost peněz v případě, že jim dojdou prostředky. Nekradou ale každý den, nebo tyhle akce zprostředkovávají. Jeden klient přišel s tím, že udělal doma průšvih a tak potřebuje pěknou kabelku pro svojí přítelkyni. Nechal si jí ukrást od známých, co jsou na tom sociálně hůř, kteří jsou v tom zběhlí a nemají vztah a práci. Jednou se mi stalo, že můj vlastní klient mi bral z tašky věci, mimo zařízení, ale poznal mě a omluvil se. Nevěděl jsem vůbec, jak se s ním pak v práci bavit a jak k němu přistupovat. Ale on už na žádné sezení nepřišel, takže to vyšumělo. Je to svým způsobem bezmoc. Tipuju, že tak asi 96 procent páchá majetkovou trestnou činnost, skoro všichni. Hodně dělají to, že kradou zavazadla turistům na Hlavním nádraží kvůli jejich obsahu.“*

Pracovnice 3: *„Třeba víme, že kradou kufry na nádraží, tím oni se pochlubí. Jediný výsledek ovšem asi je, že si sama dávám na nádraží velký pozor. Jako*

pracovník se musím prostě smířit s tím, že naši klienti lžou a kradou. Také si v prostoru v zařízení, kam chodí klienti, nenechávám žádné věci. Kradou všechno, co se dá ukrást. Co jsem hlavně viděla, tak mobily nebo celkově menší zboží. U nás vím o několika, kteří kradou na zakázku. Někdo si u nich objedná například parfém. Mají i osvědčený zastavárny, kde si vezmou například telefony. Oni zastaví i občanku, zastavili by i sebe, kdyby to šlo. Násilné trestné činy jsou specifikum jen určitých klientů a jsou v menší míře, než ty krádeže a majetková kriminalita. Hodně často násilnou činnost páchají starší klienti, kteří berou drogy už delší dobu a už byli i ve vězení. Nejčastěji mají konflikt se zákonem za krádeže, za urážení veřejného činitele, držení drog. Majetková kriminalita je podle mého názoru naprosto majoritním patologickým jevem. Někteří klienti i pracují, brigády nebo nárazové práce. Nicméně pokud uživatelé pracují a mají stálý příjem, tak nechodí k nám do zařízení a pokud ano, tak si maximálně tak vyměnit aplikační náčiní. Nemají tu potřebu nás navštěvovat. K nám chodí spíše ti, co žijí na ulici a z drtivé většiny se živí právě majetkovou kriminalitou, či prostitutí.“

Pracovnice 4: *„Snaží se nám občas něco prodat nebo dát, když mají pocit, že to nemůžou prodat. Mají pocit, že by si tím mohli u nás polepšit. My si samozřejmě od nich nic nebereme. Někdy mezi sebou chtějí kšeftovat v našem zařízení, ale to se u nás neslučuje s pravidly, takže je jim to poměrně rázně zatrhnuo. Víím, že jedna klientka měla ukradené zboží na objednávku a její zájemce to poté odmítl od ní koupit, protože zboží mělo zmáčknutou krabičku, jak to narvala pod oblečení. Takže náš jiný klient zavolał svému známému, což byl nějaký řidič tramvaje a domlouvali se, kudy jezdit, aby k němu přistoupil a ukradené zboží mu prodal.“*

4.2.3 Násilí a uživatelé návykových látek

Pracovníci popisují agresivní jednání svých klientů. O tomto jednání vypovídají jak mezi klienty, tak i ve vztahu k pracovníkům samotným. Uvádí latenci těchto jevů a fakt, že oběti násilných trestných činů mezi uživateli nejsou aktivní ani ochotné k řešení tohoto problému.

Pracovník 1: *„Když se koukám na nějaké násilí, tak se do toho nikdy nezapojujeme, pokud je to fakt drsný, tak zavoláme policii.. ale zase zavolej policii*

a svědč proti klientům a vysvětluj policii něco, když tím klientům můžeš jen ještě víc uškodit, než jim pomoci. Můžou u nich najít nějaký drogy a bylo by z toho ještě něco mnohem víc, než nějaký napadení. Bud' tomu tedy v terénu přihlížíme a čekáme, až to skončí a případně poskytneme zdravotní ošetření. Zeptáme se, jestli chce napadený zavolat záchranku. Při extrémních případech tu policii voláme. Když situace ohrožuje nás, tak se sebereme a odejdeme. Pokud za námi přijde například klientka, že jí přítel bije, tak se jí zeptáme co by ona s tím chtěla dělat. Zjistíme, jestli má kam jít, jestli s přítelem chce zůstat, předáme kontakty na Dona linku a leták s Bílým kruhem bezpečí. Tam si může zavolat a dojít si tam. Vycházíme z toho, co ten klient chce a co si řekne jako zakázku. Často s násilím nechtějí dělat vůbec nic, můžeme se je snažit motivovat, aby to hlásili, aby se nějak bránili. Oni si to sice vyslechnou, ale to je tak všechno. Při téhle práci musíš zvažovat, co si u koho dovolit, jak je ta důvěra důležitá a jak moc jí tím ohrožíš. Je to složitý a je tu spousta dilemat. Nemůžeš jim nic moc vytýkat, ale upozorňovat je na dodržování zákonů. Dál mi dělá problém dívat se na nějaký násilí odehrávající se blízko mě, nereagovat a nezasáhnout. Zasáhnout nemůžeš, jelikož by to bylo ještě víc ohrožující pro tebe nebo i pro ně, kdyby se pak musely zavolat policajti. Verbálně se taky nezapojuješ do konfliktu, protože jsou intoxikovaný a můžou napadnout i tebe. K násilí mezi nimi dochází především kvůli drogám, kvůli penězům. Dalo by se to často hodnotit jako ublížení na zdraví.“

Pracovník 2: *„Taky někdy loupežný přepadení, kvůli dlužení peněz. Když zjistí, že ten co jim dluží, k penězům nějak přišel. Najdou si ho a napadnou ho, třeba podřežou a vezmou mu to, co má. To dělají hlavně klienti mezi sebou. Oni násilí většinou řešit nechtějí, ani holky. Říkají, že modřiny jsou od toho, jak spadly na chodníku nebo na schodech. Bojí se to řešit. Když vidíme nějaký násilí, tak se volá policie, ale většinou utečou, než policie přijede. Máme v centru pravidla a oni jsou si toho vědomí. Psychotici bývají agresivní, ale těm se volá spíš záchranka než policie. Jednou chtěl napadnout pracovníky klient, byl psychoticej. Házet počítačema a předmětama v zařízení. To se musela zavolat policie.“*

Pracovnice 3: *„Někteří jsou psychotičtí, špatně se vyspí a už jsou agresivní, když jim někdo sedí na židli. V současné době je to celkem v klidu, ale například před 5 lety byla agrese a napadání téměř na denním pořádku, takže se často vyklízela čekárna nebo jsme měli zavřeno z důvodů násilí. Když mají špatnou dávku, nekvalitní*

zboží, nebo nemají vůbec dávku, tak to se jim hrozně moc promítá do chování, jsou mimo, nevrlý, nebo agresivní. Pokud už se mi nějaká klientka přizná, že byla napadena, tak to nejčastěji chápe jako vlastní vinu. Klienti to většinou už chápou jako normální součást jejich života na ulici. Jsou na svém sociálním okolí závislí, jelikož pro mě znamená aspoň minimální bezpečí a přísun drogy. Násilí pro ně není rozhodujícím činitelem pro změnu. Tohle je hrozně složitý problém.“

Pracovnice 4: *„Na nás agresivní moc nejsou, spíš jsou mezi sebou ale ne v rámci našeho zařízení, to si řeší případně jinde. Taky se stane, že se napadnou pěstmi, ale rychle se to zklidní. Napadají se často jen kvůli špatné náladě a zrovna někoho potkají mezi dveřmi. Jednou byla velká rvačka před našim zařízením, to přišli lidé z domu naproti, že se něco stalo. Tak jsme zavolali policii. Poskytli jsme první pomoc. Potkali se dva klienti v konfliktu, začali se handrkovat a jeden druhému přelomil dřevěnou tyč o hlavu. Jednou se u nás stalo, že byl jeden klient prověřován policií, mimo naše zařízení samozřejmě, a byl psychotický. Myslel si, že ho udala jedna má kolegyně a chtěl jí napadnout v zařízení nožem, vyhrožoval jí smrtí. Zamkli jsme se v kanceláři a zavolali policii, následně on utekl. Policie se dostavila až asi po 45 minutách. Násilná kriminalita mezi klienty je hodně skrytá. Klienti se nám s ní příliš nesvěřují, a když, tak spíše později v léčbě. Berou to jako součást svého životního stylu, například znásilnění ani neřeší.“*

4.2.4 Spolupráce s policií

Zaměstnanci nízkoprahových zařízení pro léčbu látkových závislostí popisují spolupráci s policií jako složitou a neefektivní. Z osobních zkušeností hodnotí přístup policie negativně a uvádí, že necítí větší motivaci k navázání této spolupráce.

Pracovník 1: *„Tak určitě musíme hlásit šíření pohlavní nemoci, jenže i když něco nahlásíme, tak nevíme, jak se ty lidi jmenujou. Máme je anonymně vedený pod kódama, oni ti často ani jméno neřeknou, i když chceš. Pokud bys měl někomu někoho popsat, tak to stejně nepopíšeš, to se nedá. Nedáš ani jméno ani příjmení. Nechceme moc spolupracovat s policií, protože by to na nás házelo špatný světlo, ničilo by to důvěru klientů k nám. Pokud se dozvíme o znásilnění či násilí, tak se snažíme motivovat toho jednotlivého klienta, aby to ohlásil sám, řekneme mu, jak by*

to měl nahlásit a co by měl udělat, ale nenahlásíme to na něj. Jednou přišli policisté za námi na terén, ukazovali nám fotku jednoho člověka. Ptali se, kde by ho mohli najít a jestli o něm nemáme nějaký informace, nic jsme neposkytli a řekli jsme, že jsme vázáni mlčenlivostí. Pokud policie chce informace o nějakých našich klientech, tak to musí udělat formou dožádání o podání vysvětlení, které nám musí odfaxovat. Soud tě může té mlčenlivosti zbavit na nějakou dobu a to informace poskytnout musíš, ale jinak nepodáváme informace. Jasně, že bych chut' často měl, ty informace poskytnout, dějou se občas hrozný věci. Zejména pokud se jedná o nějakýho typickýho agresora na scéně, co mlátí holky. Na druhou stranu si říkám, jaký my máme právo do toho zasahovat. Z profesionálního pohledu žádný, z lidského ale jo. Pokud bys měl v baráku někoho, kdo týrá manželku a děti, tak to nahlásíš, ale z profesionálního hlediska je to něco jinýho. Tady zvažuješ důvěru a postavení na drogový scéně. Kdyby se klienti dozvěděli, že donášíme, tak nás to může ohrozit a i všechny terénní programy. Ztratilo by to svou účinnost. Policisté nemají rádi naše klienty, neustále je lustrujou, otravujou. Třeba 10x za den jsou schopný jim projet všechny věci, vyházet jim stříkačky od nás - čistý. Berou doklady i nám, sledujou, jestli nejsme v pátrání, nahlašujou nás do vysílačky a jsou schopný to udělat 2x během služby. Říkají nám, jak jsme k ničemu, že k sobě akorát ty feťáky přivoláváme a posílají nás pryč. Ty vztahy s policií jsou napjatý, proto se nám do spolupráce nechce a máme z toho obavu. Mně rozčiluje jejich přístup k našim klientům, že nejsou schopní vystupovat jako profesionálové a chovat se slušně a jít jim příkladem. Klientům hned tykají a baví se s nimi jako s idiotama, vysypávají jim věci z batohů, zapomínají na lidský práva a na práva klientů. Doufají, že si na ně nikdo stěžovat nebude a když si někdo stěžuje, tak je to pořád jen "blbej feťák".

Pracovník 2: „Měli jsme jednou důvodné podezření, že před káčkem stojí auto a zastavoval se tam každej klient. Mysleli jsme, že se tam prodávají drogy. Tak jsme zavolali policii. To auto tam bylo, pořád ale už v něm nikdo nebyl, takže se to nedořešilo. Nejdřív šli totiž zvonit na nás a pak jdou teprve do auta, ze kterýho mezi tím všichni utečou. Ještě bylo tím pádem jasný, kdo je zavolal, takže abychom se pak báli chodit z práce domu.“

Pracovnice 3: „Jsou policisté, se kterými se dá mluvit, ale jsou také ti, kteří například parkují před zařízením a tam sedí celý den. To nám hodně znesnadňuje

práci, jelikož se k nám klienti potom bojí chodit. Nemáme potřebu s policií spolupracovat, pro nás to zatím nemá žádné výhody.“

Pracovnice 4: *„Pracovní vztah s nimi nemáme vůbec žádný. Osobně hodnotím práci s policií jako neefektivní. Myslím, že by to nikam nevedlo, policie je příliš represivní, než aby pochopili náš způsob práce. Oni mají represi v popisu práce.“*

4.2.5 Možná řešení z pohledu pracovníků

Jako možná řešení respondenti popisují zlepšení spolupráce s policií, kvalitnější vzdělávání policie v této oblasti a kontroverzní zlegalizování ilegálních návykových látek. Jako paradoxně pozitivní z pohledu sekundární drogové kriminality hodnotí respondenti prodej subutexu na černém trhu.

Pracovník 2: *„Heroin je dražší než subutex. Subutex je látka využívající se v opiátových substitučních programech, nahrazuje primární ilegální drogu. Prodává se na černém trhu za 200,- Kč a závislí berou třeba denně čtvrtku tablety. Jedna tableta jim vydrží až na 3-4 dny. Subutex, když je na černém trhu, vychází mnohonásobně levněji, než heroin, který stojí kolem 500,- Kč za dávku. Dávku teď počítám na půl gramu. To snižuje kriminalitu, protože finanční výdaj za subutex je menší. Následně klienti spíše přijdou do léčby, protože tam je subutex ještě levnější a raději si začnou vydělávat, aby neriskovali nějaký trest. Druhá strana mince je fakt, že pokud si subutex aplikují intravenózně, neboli do žíly, má to svá velká zdravotní rizika. Takže je to něco za něco. Asi by bylo řešení, kdyby návykové látky byly legální a byly k dostání v lékárně. Měly by to standardní cenu, byly by čisté, mohlo by to vést ke stabilizaci situace. Braní drog bylo do jisté míry kontrolované, zamezilo by se mnoha šířením nemocí a hodně by to podkopalo dealerování na ulicích. Osobně s tím ale úplně nesouhlasím, protože to má svoje mezery. Černý trh by to úplně nezničil, protože někdo to chce zkusit a nedosáhne na ten předpis. Nicméně tyhle experimentátoři, ty nepáchají tu kriminalitu. Další faktor je spolupráce s policií. V terénu se to řeší často, vnímám jako základ, aby pracovníci mluvili slušně k policii a policie k pracovníkům, další totální základ je, aby pracovníci mluvili dobře o policajtech a aby spolu komunikovali. Je hrozná migrace pracovníků*

u policie, takže taky častější proškolení jejich členů. Ne, že bychom s nimi nějak spolupracovali, jsme anonymní služba. Nemusí to být vyloženě o určitých klientech ale celkově o vývoji scény a léčebných postupů – například co rozdávají teréňáci, nové trendy na scéně. V tomhle ohledu by vzájemná komunikace mohla být efektivní. Například policii zavolají lidi, že našli stříkačky, policie by měla zavolat nám, abychom je efektivně zlikvidovali a tak by to mělo být. “

Pracovnice 4: *„Subutex je na černém trhu levnější, ale není dobrý na intravenózní aplikaci, jelikož na to jeho složení není dělané. Pokud se tedy snižuje potřeba financí na drogu nelegálním užíváním subutexu na černém trhu, zase se to vykompenzuje na druhé straně ve zdraví uživatelů. Jsou v něm obsaženy látky, které nemají v krevním oběhu co dělat, pak jsou příčinou endokarditidy, různé poškození cév, například v oku. kde může dojít až k oslepnutí. Myslím si, že policie by měla dostávat efektivní školení, co se týče nízkoprahové práce, aby pochopila, proč tuto práci děláme, jaký je její efekt a jak tato práce vypadá. Výsledkem by mělo být přiblížení policie naší práci.“*

4.3 Kasuistické práce

Podkapitola se zabývá dvěma kasuistikami závislých uživatelů návykových látek, žijících na ulici a aktivně se účastnících na sekundární drogové kriminalitě. Na důvěryhodnost získaných dat nelze bohužel plně spoléhat, vzhledem k psychickému stavu respondentů.

4.3.1 Kasuistika Klára

Klára:

19let, v dospívání experimenty s tanečními drogami a marihuanou, následně závislost na pervitinu – intravenózní aplikace, občas střídá pervitin s heroinem, silná kuřačka, onemocnění v podobě viditelných abscesů, uvádí hepatitidu, má oteklé ruce z poškození jater, trestně bezúhonná.

Matka:

40let, účetní, nepije ani nekouří, emocionálně založená a úzkostná, diagnostikovaná deprese, cukrovka – užívá inzulín, vysoký krevní tlak, morbidní obezita, od rozvodu po současnost bez partnera.

Otec:

45let, workoholik, finančně zajištěný; nekuřák, astmatik, vysoký tlak, po rozvodu se znovu oženil, Klára má dva nevlastní sourozence.

Klára od mala vyrůstala v maloměstském prostředí. Jako první důležitou vzpomínku z dětství Klára uvádí moment, kdy od ní a od matky odešel její otec. Tehdy jí byly tři roky, tuto situaci hodně prožívala a pamatuje si, že na otce neustále čekala i přes to, že nepřicházel. Neměl prý čas. Toužila po tom být s otcem, on se jí ale nevěnoval. Pracoval a byl se svou novou rodinou místo toho, aby trávil čas s Klárou. Otec tehdy matce řekl, že se o něj špatně stará, ale ve skutečnosti odešel za Klářinou nevlastní matkou. Klára začala matkou pohrdat. Otec byl tehdy v jejích očích Bůh.

Otcovu manželku Klára nikdy neměla ráda, prý ji nevlastní matka vždy pomlouvala a shazovala před otcem, který dal na její názor a postupně se podle toho ke Kláře začal i chovat – s despektem. S babičkou a matkou měla dobrý vztah, narozdíl od prarodičů z otcovy strany. Pamatuje si, jak pro ni o víkendech jezdili a brali jí na chatu, ona s nimi ale jezdit nechtěla. Popisuje, že se na chatě musela pořád učit. Prarodiče z otcovy strany jí prý hodnotili celý život podle toho, čeho v životě dosáhla a jaké měla známky místo toho, aby hodnotili její povahu či chování.

Vzpomíná, že ji vyloučili ze školky kvůli velkým absencím, byla prý pořád nemocná s průduškami a chřipkami. Na základní škole byla také hodně nemocná, ale nebylo to tak hrozné. Prospěch měla velmi dobrý. Vždy toužila po tom, aby ji prarodiče a otec uznali, snažila se co nejvíce učit. Říká, že se uznání nikdy nedočkala.

Na gymnáziu Klára patřila mezi oblíbené vrstevníky, kteří mají problémy s kázní, revoltují a mají potřebu se odlišit. První užití marihuany proběhlo ve věku čtrnácti let kvůli kamarádce. Té se líbil Klářin spolužák Herda, který “hulil“ a kamarádka se mu chtěla přiblížit tím, že s ním obě začnou “hulit“. Poté se spolu dohromady začali více vídat a “hulení“ se stalo častou záležitostí. Herda Kláru seznámil se svým kamarádem Tiborem, do kterého se zamilovala. S Tiborem Klára začala chodit na “techno“ akce a na “systémy“. Začala tímto undergroundem žít. Na těchto akcích přicházela do styku

s tanečními drogami, se kterými experimentovala. S matkou měla Klára doma tou dobou už problémy a časté hádky, matka jí nechtěla pouštět na akce, což Kláře vadilo.

Svou první zkušenost s pervitinem Klára popisuje jako vyprovokovanou chybu. Bylo to o čarodějnicích, které slavila s Tiborem a jeho partou. Tibor si dal “čáru“ a to Kláru naštválo. Aby mu to vrátila, užila pervitin také.

Na akcích se seznámila s lidmi, kteří měli pervitin u sebe, anebo ho měli další lidé z této společnosti, které znala od Herdy a Tibora. Popisuje, že od čarodějnic do léta si pervitin koupit nemusela, že vše dostala od známých. Pokaždé se s ní někdo rozdělil. Dostala se do party lidí, kteří se kolem drog točili a užívali je.

Ve větší míře začala Klára užívat, když jí v létě rodiče poslali pracovat k otci do obchodu. Protože věděla, že tam bude sama, tak si poprvé přes kontakt nakoupila dostatek pervitinu. Vypráví, jak jí šla práce v obchodě pěkně od ruky. Otec s ní byl poprvé v jejím životě spokojený, čemuž se směje jako velké ironii. Jenže po týdně práce jí došel pervitin a to poprvé měla “dojezd“, brečela a potřebovala si jet do Prahy nakoupit. Udělala kvůli tomu otci doma scénu, nechtěl jí pustit. Nakonec ale do Prahy odjela. Popisuje, že ještě tu noc za ní přijeli oba rodiče. Prohledali jí věci a v těch našli pytlíčky s pervitinem. Začali jí vyslychat. Popisuje, jak byla na otce naštvaná, že se najednou po 15-ti letech stará. Od rodičů dostala zákaz vycházení mimo školu.

Hned první týden ve škole se viděla s Herdou a šla s ním na “brko“. Někdo jí prý v té chvíli viděl a udal ve škole. Během toho týdne si dala ale i dvakrát pervitin, což bylo zásadní. Ve škole byli rodiče domluveni s ředitelkou a třídní profesorem. Byli ten samý den pozvaní do školy. Rodiče jí ještě ten den vzali na toxikologické testy, které byly pozitivní. Na gymnázium se už vrátit nemohla. Rodiče jí chtěli poslat do léčby. Utekla tedy z domova.

Klára začala pravidelně užívat pervitin a spát po známých v Praze. V této době si našla nového přítele, kterého potkala na akci. Hned tu noc jí vzal k sobě domů, kde jí seznámil s rodiči, říkal si Mike. Nakonec s ní odešel na ulici. Jeho rodiče jí doma nechtěli, neměli jí rádi. Oba začali intravenózně užívat pervitin. Klára viní Mika a své rodiče za svou závislost. Postupem času jejich vztah přestal být idylický. Mike začal trpět paranoiou, Kláru pravidelně bil. Nechtěla ho opustit, popisuje, jak nechtěla být na ulici sama. Jídlo, oblečení a “čórky na drogy“ dělali spolu, sama se bála, že to nedokáže, že bez něj umře. Popisuje, že ho nikdy nemilovala. Po tom, co jí několikrát vážně fyzicky napadl, ho opustila a přidala se ke skupině “vaříčů“.

Po získání nových známých začala užívat pervitin a heroinem současně, popisuje, že je to “nebezpečný, ale zároveň nabušený“. Drogy si aplikuje 3x denně. Návykové látky pro svou potřebu získává sexuálními službami, které poskytuje vaříčům. Ti jí dohodili kontakt na zájemce o kradené zboží. Popisuje, že ví, kde daní taxikáři stojí. Přijde k nim, vyslechne si jejich nabídku a dohodne si s nimi čas srazu. Posléze jde udělat “udělavku“, sežene objednané zboží a čeká na příjezd zájemců. Říká, že někdy čeká dlouho, ale že ona má času dost. Chlubí se, že jí vaříči začali věřit a že začíná prodávat drogy. Směje se a říká, že jí to jde moc dobře. Doufá, že s nimi už nebude muset “spát“ a že si na svou dávku dokáže jednou vydělat “normálně prodejem“. Následně ale dodává, že jeden vaříč je její přítel a že by prostituci nikdy nedělala.

Popisuje krádeže v obchodech. Podle Kláry je nejlepší “nakupovat“ ve více lidech, kdy jeden odvede pozornost prodavačky a další mezi tím ukradne, co je potřeba. Myslí si, že na krádeže je nejlepší volné oblečení, mikiny s kapsami na zip, nejlépe i s vnitřní kapsou. Důležité je nevypadat “jako že k sobě patří“. Nejdříve vchází ten, který má za úkol zaměstnat prodavačku. Druhý přijde posléze a předstírá, že si zboží jen prohlíží. Jako rizikové popisuje obchody, v nichž je ostraha či dvě prodavačky. Jako problém nevidí bezpečnostní poplachové zařízení. Když začne houkat poplach, tak buď rychle uteče, nebo se bezpečnostních zařízení na zboží zbaví. Například v kabině, kde předstírá zkoušení. To je ovšem podle jejích slov dalším rizikem, protože hrozí poškození zboží, za které zájemce odmítne zaplatit nebo zaplatí mnohem nižší částku.

Jednou se jí pokusil znásilnit její známý z ulice. Utekla mu na poslední chvíli. Jako negativní zážitky také popisuje konflikt s agresivní uživatelkou, který skončil lehkou fyzickou potyčkou, také se jí párkrát snažili ostatní okrást a byla kvůli krádežím několikrát napadena. Tvrdí, že teprve na ulici se naučila být opravdu drsná.

4.3.2 Kasuistika Vítek

Vítek:

32 let, celý život žije v Praze, intravenózní aplikace heroinu od 18 let, silný kuřák, bydlel na opuštěné chatě, dokud mu jiný uživatel chatu nespálil, v současnosti bydlí na squatu s přítelkyní.

Vítek není ochotný hovořit o své rodinné ani jiné minulosti. Je ochotný si povídat pouze o současnosti. Komunikuje nesouvisle a roztržitě.

Vítek popisuje, že k tomu, aby mohl jít krást, potřebuje Rivotril, který mu dodává odvalu. Zároveň se ale ohrazuje, že “normální lidi neokrádá“, krade jen v obchodech. Okrádat lidi se bojí. Říká, že má pořádný “telefonní seznam“ v rejstříku trestů. Musí odpracovat 200 hodin veřejně prospěšných prací, jinak prý půjde na 200 dní do vězení. Stěžuje si, že musí kvůli řešení tohoto problému do probační a mediační služby za úředníkem. Má proto strach, aby nebyl u krádeží chycen. Jako rizikové vidí kamery v obchodech a trestní hranici krádeže zboží nad 5000,-Kč. Krádežemi živí sebe i přítelkyni. Vypočítává svůj rozpočet na 700,- Kč denně, zdůrazňuje nákup dvou krabiček cigaret, 200,- Kč na potraviny a zbytek peněz na subutex.

Stěžuje si, že na krádežích uživatelé vydělají málo peněz. Také vysvětluje, že uživatelé znehodnocují černý trh, protože jdou se svým ukradnutým zbožím pod cenu. Zboží se prodává do restauračních zařízení číšníkům, taxikářům, nebo má každý svého člověka, který od něj zboží vykupuje. Jako nejvíce kradené zboží Vítek popisuje alkohol, oblečení a výpočetní techniku. Ty uživatele, co kradou auta, označuje za jinou sortu. Vypráví, že většina financí, které si uživatelé krádežemi vydělají, jde na jejich dávku drog.

Vítek vysvětluje roli “bílého koně“, při které je na uživatele s doklady napsána firma, která je předem odkázána k zániku a k vytvoření dluhu, který bude ve výsledku spočívat na uživateli. Tomuto uživateli jsou zařízeny doklady i živnostenský list. Se smíchem popisuje, že dotyčného uživatele poté předávkují, nebo jde “pod kytičky“ jiným způsobem.

Za organizovaným zločinem krádeží vidí Vítek rómské rodiny. Popisuje, že si rómská rodina sežene na spolupráci “bílou slečnu“, poté udělají někde rozruch a tato slečna mezitím krade potřebné zboží.

Vítek tvrdí, že krádeže se v jeho komunitě neberou jako něco špatného. Je to součástí jejich životního stylu. Někteří jeho známí se tím i chlubí. Říká, že on je jeden z těch, kteří z toho radost nemají. V krádežích má ale záruku, že si na své potřeby vždy vydělá. Argumentuje, že kdyby chodil do práce, nikdy si na takové peníze nepřijde.

4.4 Souhrn dosažených výsledků

Praktická část je nejprve rozdělena podle dvou skupin respondentů na příslušníky policie a pracovníky zařízení pro léčbu látkových závislostí, dále je strukturována dle vyhodnocených témat ze získaných dat. V závěru je praktická část obohacena o kasuistiky, které pojednávají o životním příběhu a kriminální činnosti dvou závislých uživatelů návykových látek.

4.4.1 Příslušníci policie

Policisté v rozhovorech zdůrazňovali následující témata a úskalí doprovázející jejich práci s uživateli drog v kontextu páchaní sekundární drogové kriminality:

- **specifické chování uživatelů návykových látek** – charakteristické chování uživatelů drog, které se vyznačuje nezodpovědností, apatií, změněným vnímáním a komplikuje tak úkony či další aspekty praxe policistů;
- **očekávání nepředvídatelného chování** – policisté jsou při kontaktu s těmito jedinci již preventivně více ve střehu, popisují nevyzpytatelnost vázanou na užívání drog;
- **obava o vlastní zdraví** – jedinci žijící v drogové subkultuře mají velmi často různá onemocnění, která jsou důsledkem jejich životního stylu, respondenti popisují strach z možného nakažení se nemocí a popisují svá opatření tomuto jevu zabraňující;
- **majetková trestná činnost** – je respondenty vnímána jako silně majoritní kriminální činnost, popisovaná z pohledu policistů jako až téměř výlučná, páchaná uživateli drog.
- **agresivita a násilné chování** – jako specifický fenomén je zde popsán jev, kdy jsou, dle respondentů, uživatelé v prvním kontaktu povolní, klidní a následně při omezení na osobní svobodě začínají projevovat agresivitu, dalším popisovaným jevem je zde latentnost násilných trestných členů v drogové komunitě;
- **podávání nepravdivých informací** – uživatelé návykových látek jsou policisty popisováni jako nedůvěryhodný zdroj informací;

- **pozitivní přístup jako účinný faktor v komunikaci s drogově závislími** – pozitivní a klidná komunikace se respondentům osvědčila jako nástroj zlepšující práci s těmito jedinci.

Jako možná řešení pro zkvalitnění práce příslušníků policie uživateli drog uvedli respondenti následující:

- **zlepšení úrovně primární prevence na školách** – vychází z předpokladu, že inklinace k závislosti na návykových látkách vzniká již v dětském věku a z toho důvodu je třeba zaměřit pozornost na primární prevenci;
- **navázání spolupráce s nízkoprahovými zařízeními pro léčbu závislosti** – policisté vidí v možném navázání spolupráce s nízkoprahovými zařízeními informativně zajímavý a přínosný efekt pro policejní praxi z hlediska řešení trestné činnosti uživatelů návykových látek;
- **efektivnější proškolení policistů v drogové problematice** – respondenti hodnotí svou informovanost o problematice návykových látek a jejich léčbě jako nedostačující, lepší informovanost vnímají jako pozitivní aspekt přispívající k zlepšení policejní praxe;
- **zpřísnění represivních opatření a nucená léčba** – policisté považují zpřísnění represivních opatření, nucenou léčbu a netoleranci k užívání návykových látek jako jedno z obecných možných řešení této problematiky.

4.4.2 Pracovníci nízkoprahových zařízení pro léčbu závislosti

Pracovníci v rozhovorech popisovali následující témata a úskalí doprovázející jejich práci s uživateli drog v kontextu páchaní sekundární drogové kriminality:

- **dilema oznamovací povinnosti** – dilema pracovníků spočívající v konfliktu mezi zachováním si důvěry u klientů a oznámením trestného činu policii, respondenti popisují důležitost důvěry v léčebném procesu a neochotu se zabývat trestnou činností klientů;
- **majetková trestná činnost** – je nejvíce páchanou trestnou činností klienty nízkoprahových léčebných zařízení;

- **násilí jakožto součást života klientů zařízení** – násilí klienti léčebných zařízení chápou jako součást svého života a podle respondentů ji v drtivé většině nejsou ochotni dále řešit ani v případě, že jsou jejími oběťmi, dalším aspektem je riziko ohrožení samotných pracovníků agresivními klienty programu;
- **spolupráce s policií** – respondenti popisují spolupráci s policií jako neefektivní a popisují své negativní zkušenosti s tímto orgánem.

Pracovníci uvádí jako možná řešení dané problematiky a zlepšení ve své práci v těchto motivech:

- **zlepšení spolupráce s policií** – spolupráce s policií by pomohla k lepší obecné a obousměrné informovanosti o drogové scéně a zlepšila by vztahy k respektu mezi příslušníky policie a pracovníky léčebných zařízení;
- **vzdělávání příslušníků policie v oblasti léčby závislostí a návykových látkách** – policisté nejsou dostatečně vzdělaní a tolerantní k programům na léčbu závislostí, jejich vzdělávání by tento problém pomohlo vyřešit;
- **zlegalizování ilegálních návykových látek** – respondenti vidí zlegalizování návykových látek jako možné zboření většiny černého trhu s drogami a pozitivní v ohledu kontrolovaného užívání, jako rizikovou a složitou ovšem hodnotí udržitelnost této situace v normě, aby byl tento krok pro společnost přínosem.

Respondenti ze skupin příslušníků policie a pracovníků léčebných zařízení se shodují v extrémní míře páchaní majetkové trestné činnosti uživateli návykových látek, dále shodně vytyčili jako velké riziko násilné chování uživatelů drog. Pro zkvalitnění své práce obě skupiny uvedli dva aspekty, těmi jsou navázání spolupráce mezi těmito skupinami a efektivnější vzdělávání příslušníků policie v oblasti návykových látek.

4.4.3 Kasuistiky – uživatelé drog

V rozhovorech byla zdůrazněna respondenty páchaná majetková trestná činnost a jejich obavy s ní spojené. Příběhy dále autenticky vypovídají o životě respondent

Závěr

Sekundární drogová kriminalita je jedním ze sociálně patologických jevů současné společnosti. Tato forma kriminality je přímo spojena s rizikovým užíváním návykových látek a se závislostí na těchto látkách. Je nutno počítat s faktem, že se tento fenomén bude dále trendově rozvíjet. Z tohoto pohledu je podle mého názoru nutné danému tématu věnovat dostatečnou pozornost, ať už v oblasti teorie či praxe.

V teoretické části byly popsány základní pojmy a byla zde zpracována problematika spojená s daným tématem. V této části práce bylo čerpáno z vědecké literatury a dalších odborných zdrojů. Teoretická část dále uvedla cíle a metodiku bakalářské práce.

Praktická část práce vytyčila body, na kterých se dvě dotazované skupiny respondentů shodly a které by mohly vést k jistému zlepšení práce respondentů a v následnosti na to k určitému zlepšení na poli této problematiky. Těmito body jsou: **1. efektivnější školení a výcvik příslušníků policie v problematice užívání návykových látek, jejich léčby a přístupu k závislým jedincům; 2. navázání spolupráce a zlepšení komunikace mezi příslušníky policie České republiky a pracovníky zařízení pro léčbu látkových závislostí.**

Dále jsou zde vydefinovány rizikové faktory praxe a důležité aspekty práce v této problematice. Na tyto je možno se zaměřit a tím zefektivnit praxi odborníků, kteří se tomuto fenoménu věnují a aktivně pracují na zlepšení aktuální situace. Praktická část přiblížila problematiku sekundární drogové kriminality. Učinila tomu jak z pohledu praxe příslušníků policie a pracovníků nízkoprahových léčebných zařízení, tak z pohledu pachatelů této trestné činnosti, závislých uživatelů návykových látek.

Práce přispěla k podrobnějšímu poznání, lepšímu uchopení, k možnému řešení tohoto složitého fenoménu sekundární kriminality páchané uživateli návykových látek a tím splnila stanovené cíle.

Seznam použité literatury a pramenů

Literární zdroje

1. BENNETT, T. & HOLLOWAY, K. *Understanding Drugs, Alcohol and Crime*. Buckingham: McGraw-Hill/Open University Press 2005. 180 s. ISBN 139780335212576.
2. GOLDSTEIN, P. *The Drugs/Violence Nexus: A Tripartite Conceptual Framework*. Journal of Drug Issues 1985. 15, 493–506 s.
3. KALINA, K. a kol. *Drogy a drogové závislosti 1*. Úřad vlády České republiky 2003. 319 s. ISBN 80-86734-05-6.
4. KALINA, K. a kol. *Základy klinické adiktologie*. Praha: Grada Publishing 2008. 388 s. ISBN978-80-247-1411-0.
5. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing 2006. 332s. ISBN 80-247-1362-4.
6. MRAVČÍK, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2009*. Úřad vlády České republiky 2010. 153 s. ISBN 978-80-7440-034-6.
7. MRAVČÍK, V. a kol. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2010*. Úřad vlády České republiky 2011. 140 s. ISBN 978-80-7440-056-8.
8. NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál 2011. 173 s. ISBN 978-80-7367-908-8.
9. STRAUSS, A. & CORBIN, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert 1999. 196 s. (SCAN; 2) ISBN 808583460X.
10. ŠTABLOVÁ, R., BREJCHA, B. a kol. *Drogy vybrané kapitoly*. Praha: Policejní akademie České republiky 2005. 115 s. ISBN 80-7251-186-6.
11. ŠTABLOVÁ, R. & BREJCHA, B. *Návykové látky a současnost*. Praha: Policejní akademie České republiky 2006. 302 s. ISBN 80-7251-224-2.
12. ŠTABLOVÁ, R. *Návykové látky a kriminalita*. Praha: Policejní akademie České republiky 1995. 307 s. ISBN 80-901923-1-9.
13. TRÁVNÍČKOVÁ, I. & ZEMAN, P. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci 2010. 117s. ISBN 978-80-7338-101-1.
14. *ÚZ Trestní předpisy*, Sagit a.s., podle stavu ke dni 1.1.2012.

ISBN 978-80-7208-890-4.

15. ZÁBRANSKÝ, T. a kol. *Společenské náklady užívání alkoholu, tabáku a nelegálních drog v ČR v roce 2007*. Praha: Centrum adiktologie PK 1. LF UK 2011. 86 s. ISBN 978-80-260-1680-9.

Elektronické zdroje

1. Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogové závislosti [online]. 2007, [cit. 2012-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index36331EN.html>>.
2. Světová zdravotnická organizace [online]. 2012, [cit. 2012-02-13]. Dostupné z WWW: <http://www.who.int/substance_abuse/terminology/definition1/en/>.
3. Drogy – info [online]. 2006 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z WWW: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy>.
4. Ústav zdravotnických informací a statistiky [online]. 2011, [cit. 2012-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.uzis.cz/cz/mkn/F10-F19.html>>.
5. Drug policy [online]. 2012, [cit. 2012-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.drugpolicy.org/docUploads/nexus.pdf>>.
6. Prev centrum [online]. 2009, [cit. 2012-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.prevcentrum.cz/UserFiles/file/gajdosikova.pdf>>.
7. Portál veřejné správy [online]. 2012, [cit. 2012-04-05]. Dostupné z WWW: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=68040&l_nr=2563438737~3A40~2F2009~20Sb.&l_name=3592990629~3Atrestn~C3~AD~20z~C3~A1kon~C3~ADk&fulltext=~C2~A7~20187&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>.